

IV

Тек нешто више од једног часа Мишел, хидра скерловска, *безглаво* база улицама у потрази за својим постојањем. Али откад је он негде затурио то камелеонско постојање. И сам тако каже. Затурих своје **бити** као она немарна домаћица драхму у свом неуредном библијском дому. Заборавио јесам како и по чему **јесам**. И како сад саградити? од чега? и где је? тај дом који треба *ја* да осветлим, *ја* да поспремим, *ја* затурено у њему да пронађем. Зато ће данас, не знајући ни како, ни где би се он то могао вратити, баш такав, тако безглав, лутати и лутати, главу губити, и другу и трећу – остављати их за собом попут

к
а
м
е
н
ч
и
н
а

које онај дечак кришом баца док бива бездушно завођен у дубоку шуму. Сине! Пожури, Ивице, не заостај толико, мили. Али, за такву потрагу, никаква му глава, макар не она спољашња, свету окренута – таква му глава и не треба. Одговори на питања: ***Има ли ме? По чему ли ме то има – ако ме већ има?*** – леже у оном који пита. Онај који своје **бити** тражи у спољашњем, у оном што није он, тога заправо више и нема. Ко зна да ли га је икада и било? Јер ако јесте онда га је било, колико год да га је било – једино у њему самом. У самом се себи некад јасно могао угледати, и гледати, гледати, све док то спољашње, у којем узалуд увек неко тражи себе, није однекуд сасвим затрпало његово **јесам**.

Знано је то Михајлу Скерлу. То му је већ одавно и довољно добро знано, па није ни покушао своје **себе**, дом свог **ја**, тражити **по** свету кроз који данас тако главиња. Знано му је и то да га немили догађај на факултету, збивање које му изненада и грубо мења друштвени положај, а највероватније да ће му изокренути и сав живот, јесте довело у стање које психологија именује *фрустрацијом*.

Већ невеликим трудом, оним потребним да се погледа у какву *енцикло-*, или какву, *не-дај-боже*, *вики-* или *трикипедију*, сазнаје се да *фрустрација* јесте ознака за *душевно стање*, у које може запасти свако људско биће кад год бива спречавано да оствари неку своју потребу или намеру. Али у тим, од сваког свима намењеним *пиплпедијама*, баш од *сваког*, али надамо се не баш и *свима*, у њима се термином *фрустрација* означава душевно стање, и из њега произашло понашање, *искључиво* оног појединца којег *неки*, они што себе сматрају „нормалним“ (*Бренормално* да смо *бренормални*.), доживљавају као „ненормално“ стање (Он ти данас и није *бренормалан*. Зар бре није? **Јок!**). Значи, то су одлуке и поступци који по нечему јесу – како би то *бренормални* назвали – **јокнормални**. Ту се тврди како *фрустриран* јесте онај, и *само* онај, који бива снажно обузет **јокнормално**шћу сваки пут кад му се пошто-пото не испуни **било каква** жеља. Такав запада у стање *фрустрације* чак и онда кад се као препреке остварењу неке његове, понекад и неприкладне, а често чак и неразумне жеље, испрече сасвим објективне, сваком здравом разуму – по свему објективне спољашње околности. Овде би се научни ум запитао да ли може постојати ишта *спољашње* што није *објективно*, и обратно? Зар *спољашње објективности* или *објективне спољашњице* – нису ништа друго до плеоназми, изрази шупљим накићене речитости? Међутим, здрав разум производи себи неку апсурдну разлику између тако упарених

речи, и та синтагма, иако можда јесте филозофски нејасна, већини људи звучи врло садржајно и сасвим тачно. Мада знамо да има неких који би везе између здравог разума и објективности поредили с везом која постоји између домаћих животиња и купуса, и мада и нама често изгледа како се можда не би требало много ни двоумити да се том ставу, макар понекад, уз неке резерве, и сами придружимо, ипак, остављајући засад то по страни, приметимо да **бре**-нормалнима један **јок** нормално фрустриран као да јесте сличан оном расплаканом детету коме мајка из руку отима чоколаду што је управо почиње неплаћену – а то значи још увек, а можда и заувек туђу – започе је детенце тако туђу отворати напред продавнице. И дерња ли се дерле, дерња, фрустрира се, грца, јер не разуме јадно да се између њега и сласне чоколаде испречила горка **објективна спољашња околност** у виду мамине воље, или њене платежне способности, односно, неспособности.

Наравно да постоје и такве, „објективне“, ван сваке људске и дечије моћи наметнуте околности, које заиста спречавају човека и дете да нешто остваре. У најранијем детињству учи се да није могуће, заправо, да се не сме **све** желети. *Милом & силом*, а чешће *силом & силом*, на крају се већини, на мање или више суров, али увек на беспоговоран начин – у свест им се утуви, у душу, да заправо смеју желети и пожелети **мало** тога. И мање. Сви се рађају са жељама неспутаним, с неограниченим очекивањима. И лане, и јаре, и јагњад и мали људи. Дечурлија. Један би можда рекао, позивајући се на од извесне *Природе* срочено право – слободни, рођени смо слободни. Други би тврдио супротно. Не у слободи – рађамо се у зверињаку. У људском зверињаку. Али истина би можда била између: рађамо се с непатвореном *тежњом* ка слободи. Ручице се, руке, невино пружају ка небу. На месец се одапиње ловачка, орловим пером закићена стрела. На сребрн месец. И ко

мари што нам луна ноћас измаче? Утече! Већ сутра имамо поново шиљити стрелу, ловити-ловити ловину небеску.

Али нећемо. Јер нешто ће заклонити или трајно уклонити мету ка којој пожелесмо одапети стрелу својих намера. Зашиљена али бесциљна, као мртва, жеља нам сад бесмислом натеже тетиву лука, оног запетог, залуд напетог усред душе осујећене. То је стање *фрустрације*. Сваком познато стање. Сви смо у њему били или јесмо и бићемо фрустрирани. И „ненормални“ и „нормални“. И **јок** нормални и **бренормални**. Сви. Могу сви и могу увек. И то не само људи. Такво животно стање је старије од људског бића. Потиче из времена кад се још ниједан живи створ под звезданим сводом над нама није ни звао човеком. Могућност да се у нечему буде осујећен, да се нечега буде лишен, да се остане без чега и кога – претња је којом живот зором дочекује и увече испраћа све што живи и живуцка под капом небеском. Јер није се то слатка слобода посисала с првим гутљајем мајчиног млека, него наивност. Опора, грка, многима на нос има да изађе као прокисло млеко или устајала каша. Кученце, тек прогледало, весело је лануло, ево ме свете бели, дивни свете, а већ му бриде крајцоване уши, и реп је кус, патрљак обрезан, не цвили, миран Џеки, м'рш цуки, **м'рш** тамо! И страх, једном угувљен, расејан, посејан, расте, цикља у души. Неискорењива је то коровчина, јер *сила & сила* су то, бодљикава је ограда разапета свуда око нас, тик до нас, ограда унутар које страх-коров расте ли, расте. Невен је почупан. Истребљен. Невине жеље увеле, суше се, опадају. Слобода је луна недохватна. Тежње су укроћене. Колико се само хтело у почетку. А има се желети мање. Много мање. Неки и најмање. Биле су жеље, сад је жељезо, трње је челично, ограда гвоздена, у месо се усекла, урасла. На концу те дресуре (*die Dressure*) многи скоро да се не усуде желети ни од мањег мање. Скоро. А неко **баш** нимало. Значи **ништа**. И ништа не очекује. Заправо,

ако се ишта више очекује – очекује се **ништа**. Или чак ни то. **Ништа** се већ дочекало. И у њему се тавори, из њега се не може. Никуд се више не може из тог **ништа** обрубљеног неуклоњивим запрекама, оперваженог непрелазним препрекама. Никуд до ни у шта из тог опточеног **ништа**, заграђеног, ограђеног попут празног, напуштеног тора високим, превисоком, већ одавно непотребним плотом.

Није мало оних који мисле да живљење ЖИВОТА за већину људи није ништа друго до непрестано спутавање. Отуда, по њима, за живљење најважнија вештина јесте **умеће трпљења**. Отпорност на осујећеност. Толеранција на фрустрацију. У оном истом значењу којим прва реч претходне реченице, већ одавно и у свакодневном говору учествује у изразу: толеранција на алкохол. То је тешко одредљив степен издржљивости појединца на „чашицу“ жестоког пића – мера отпорности, која се, сви то знају, протеже од тек лизнутог стакленцета до искапљене литарске или вишелитарске боце. И онај један, извесни *један* којег у ово поређење дозивамо као *првог* – већ након чокањчета или два, не стиже јадан чорбу ни окусити, а челом се већ сручи у исту. Ај' саде скачи-прискачи, вад' му бре резанац из ува, листић лука из косе, кошуља се руди од алеве папrike, срећа, матер му свилену, што се чорба већ о'ладила, не клибери се више но држ му бре ту главу. Што бре, дете, пијеш љуту ка' ти шкоди, довикује му с оне стране трпезе онај други, један *други*, ај' браћо, живели ми. То је онај *други* који ће, док *првог* односе, управо „цедити“ последње капи из пуне, пунцате, пред њега недавно метнуте флаше; дообра бре домаћине!, баш пали бре! За срце бре уједа, **браћа мој!**, гризе ки пашче; па јес', **бра-брале**, кад сам то сâм бре пекô! Триес' бре казана. А сваки ми бре измери, **бра-брале**, овог ми бре крста – у длаку дваес' гради! ; алал ти бре вера, **браћа мој**, знаш бре знање! Па само тако има да ваља, **бра-брале!** Ај', **браћа мој**, 'ајте и ви браћо, живели!

– Ал' му овај буразер, **бато мили**, има цууг! Свака му час'!

– Баш, **браца драги**! Чујеш, **баћа наш**! Оде ти очас литар љуте, а брки се ич не зна! Мушки бре!

– Па јес', браћо, кад ми **бра-брале** бре нормалан!

– Јашта, **баћа наш**! А не бре ки они пицанко! Видо си **бато мили**! Колмово бре косицу па шљус у чорбицу!

– Баш, **браца драги**! Умал' свиленом дође гла**ха-хаве** снајкина кне**хе-хе**длица, ки да је буздован Мусе Арбанасе!

– 'Ма могô би ја, **браћа мој**, и друго бре кило! Овога ми бре крста, кумови! Ја сам вам бре, кô од шале, за о'кладу једном бре и три стукô! Ал' мора бре да се иде! 'Ајде бре, жено!! Чујеш бре тамо, купи прње!! Чујеш!! Крати одма' то ту с прију!! 'Ебем ти ле**хе-хе**барник!! Биће бре дана за женска ла**ха-ха**јања!! 'Ајте браћо, ај' **браћа мој**, живели!

– Ку' ћеш бре, **бра-брале**, рано је бре, не ваља се бре!

– Далеко нам бре кућа! Сат и кол'ко бре да тераш! Па и два бре! Мора се иде, **браћа мој**, ради безбеднос'! 'Ајде бре, жено!! Ја ти, **браћа мој**, не шофирам по ноћ! Крати то бре!! Немо' да те ја бре вучем с тај језик, кô козу с вренгију!! Никад бре, кумови, не шофирам по мрак, **браћа мој**, због сигурнос'!

– 'Е, то ти бре за ноћ, брко, много бре паметно! Чујеш, **баћа наш**, да знаш да ти много бре паметан овај буразер!

– Па јес, братац, кад ми **бра-брале** бре нормалан!

– Баш, **баћа наш**, а не ки они свилен пицан! Видо си, **браца драги**, како испи – тако одма' бућ у чорбуљче!

– Видо, **бато мили**, јашта! 'Ма леба ти, **баћа наш**, кој' ти бре и доводе на весеље све ови свилени?

– Шта 'ш, братац, све ми то бре, да простиш, женин бре род. Све ти то сад, братац, голи бре Београџанин. Кад бесмо деца све се то, братац бре, с нас по селу каљало з балегу. И гађало се, бре братац, з брабоњци. А сад бре све сам бре граџанин. Па ми још колмован. 'Ал не би' ти ја дао, бре

братац, свог **бра-бралета** за цео бре њихов Бреоград. Ни за Стар ни за онај Нов бре. Там' бре 'де се жив човек скроз погуби у њег кô у једну бре дивљу шуму само од бетон.

–Ајд' бре, жено!! Чујеш бре тамо, купи прње!! Да с' иде бре!! Немо' да те ја водим с тај језик ...

И убрзо крене и тај *други*, јер *првог* су ујаци већ умилли, полегли, стрине га покриле, нек нам јадничак, чувај-га-Боже, лечка отспава, а *други* већ жури, жури-јури да би га „уловила“ саобраћајна полиција (*alias*: милиција). Жури да, приликом контроле количине алкохола у крви, „надува“ толико и толико „промила“, ауу^у господине (*alias*: друже), па како ви (*alias*: ти) уопште сад стојите (*alias*: стојиш), а гле, овол'ко си... , погле' болан, Данко, матере ти рођене – кол'ко нам овај бркоња пијан (*alias*: наљоскан, нацврцкан, ута-рабљен, накресан, улетвљен, накићен, трештен, мортус, кô стока, кô мајка, кô црна земља, кô ноћ мркла, потопљен кô брод.) Жури, јури како би доспео, као изузетан медицински феномен, и у ванредни број паланачких новина: ГЛАС НАШЕ ПАЛАНКЕ (на колор-фотографији с насловнице **КУДА НАМ ТО ИДЕ НАШ САОБРАЋАЈ** [значајан утицај на сниматеља, по његовим речима {Три и по пројекције, јер на четвртој нам „цркô“ пројектор у сали Дома Културе. } јесу извршили „документарци“ *a la cinema verite* и чедо им „играно“ *film noir*] јасно се виде: а) госн други – пресамићен крај „задњег левог“ као отворена пушка преклача, повраћа држећи се за улубљен браник; потписан је као: **Неодговорни виновник и...** [Е, браћа мој, ипак си ти, славу ти крсну, и по коју килу шећера турô у казан.]; б) полиц. службен. Д. – благо повијен, држи се левицом за штитник шапке, згрченом десницом за желудац, а између те две тачке наша се „срећно уловљена“ гримаса непатворене мучнине [Гадљив сам, брате, кô на свадби трудна млада. Ја би због једне длакице могô цели ручак да ти изригам.]; в) полиц. службен. Р. – левицу држи на футроли пиштоља [безазлено, из навике], а десницом маше ка фото-апарату [Поздрављам моју жену супругу и своју дјецу и сву моју рођачку својту а посебно ују Танасија, што га народ зна кô Тасо Камени због ради онај Голи Оток ал' све то уји подметнули лукави 'оће једном боме и они то платит и још мог командира, и још све моје праве јаране из наше куглане **КОД МИРКА МИРНОГ ...**]; г) гђа други – обема рукама, обрубљеним белом марамом

на црвене туфне ~~мрве~~, покрива лице, грчевито плаче; потписана је као: **...и уплакана жртва.** ['Ма как'а бре госпоја, как'е бре тупне, ја сам жена поштена! И кој' ти бре да плаче? И што да чиним то бре? Не' се бре кидам због будалу. Нег' ме бре срам од народ. Турише ме у новину кô неку... знаш, да се не изражавам.]). Ни сам директор Дома Здравља (Миила! Стигô сам! Диивно, драги! Ручак је баш...цмммок♥цмок...је баш спреман. Нећеш, мила, веровати какав смо... цмммок♥цмок ...смо случај интоксинације данас имали. Објавићу о томе и свој научни, мила, рад у подлистку НАШ НАУЧНИ ЛИСТИЋ), а новинар је то и на другом месту (клики-трики-пиплпедија) проверио, јер ни искусни лекар није умео објаснити како је дотични уопште жив, кад је смртоносни ниво, ево, лепо вам пише, госн журналисто: душло је... , гледајте табелу! %о!видите, баш овде – двоструко је нижи. Душло!

– Ауу, болан! Ама погле', Данко, матере ти рођене! Па онај брकोња, да му матер рођену, поквари болан скроз, погле', главоња наљоскани – среди нам овај алкометар.

– Гле'! Па стварно јес' бре! Види, отровô га, мајке ми! Гле' бре, Ранко, мајку му, скроз нам, види заблокирô.

Свако од нас, казао би један *трећи*, гледајући у оно што је могао гледати и угледати, и чувши оно што се имало чути – свако је, казаће, у различитој мери отпоран, односно, неотпоран на алкохол. И свако од нас, вероватно у обрнутој сразмери спрам поменуте – *трећи* најчешће овако казује – спрам поменуте отпорност, носи у себи лични степен толеранције или нетолеранције на *фрустрацију*. Као што собом и носи личну боју очију и лични облик носа и сва друга лична обличја. То што се добило рођењем, каже *трећи* – добило се! И сад се има доживотно, каза, има носити. Међутим, један *четврти* поуздано је чуо од поузданог човека да човечанство одскора јесте досегло поуздано умеће којим се неком може привремено или трајно променити боја очију, а облик носа, то данас сви већ знају – још и пре.

Лако је оперисати – не даје се онај *трећи*, грбав нос. Или натегнути, казује даље, као на мечкарском бубњу, млохаву, тако каже, кожу лица. А грбе на нечијој души? – зар има пластичног хирурга који би и то могао исправити?

Грешите! – не попушта ни *четврти* – јер, ако нам је нешто сад дошло кô *криво*, па ако се неко нешто и на души *искривило*, значи – кô нешто психички, а некад је то било скроз кô *право*, што народ каже кô бандера, онда би то што нам је сад *свијено*, скроз кô *увијено* – једном би оно могло бити и наново *развијено*, значи – опет *исправљено*. Значи – биће хирургија душе. Видеће те! 'Оће-'оће! И то прогнозирам врло скоро, ништа се не смејте – видећете! Убрзо ће свим људима и то бити научно могуће. Видеће те!

– Ваха-хаља нећу. Ни видети, ни доживети те ваше хирурге за силиконске... духу-хуше. А у животу се нагледах, колико хоћете – и кривих... *баха-хандера*.

– Смејте се, госн Микајло, само се смејте, али 'оћете. Видеће те.

– Већ сам, да вам право кажем, и видео. Мада не тако – да неко изнутра скалпелом сецка-рецка по душама као по танким и дебелим цревцима. Али зато их споља пеглају, затежу и растежу душе људске као некад по Пергамону одране јагњеће и јареће коже.

– Извин'те, госн Микајло, ал' ипак нисам очекивао од вас, госн Микајло, да се ипак тол'ко подсмевате науци. Ипак, госн Микајло, начитан си човек и...

– У праву сте. Није вам наука за смех. То је као брчка-ти се и брчка-ти у плићаку, а исмевати ајкулино пераје које вам прилази све ближе, и ближе, и ближе ...

– 'Ма, не церекај се ни ти више, молим те, Пјер! А све због једног просутог тањира чорбе.

– Како бре, да престанем, Стив? Сними само како је пофајтô младу алевом. Венчаница јој дошла кô на туфне. Кô Црвенкапин костим на школској прирехе-хедби...

– Ипак, Пјер, престани више. Доста је било. Што кажу сељаци: Склањај већ фрулу, не игра ти пијана мечка!

– Па и не игра, Стив, ал' ми зато плива-ха-ха-ха...

– Стив је у праву за мечке, веруј ми, Пјерињо – овај момак што малопре онако „заплива“ чорбом, мени пред је животом неупоредиво чвршћи него онај тамо медвед што се купа у љутој.

– Ко бре, Мишелони? Онај свилени?

– Свилен ти је онај бракајлија с краја стола што се пувака „цугом“. Види га. Медвјед Брундо. Задовољно брунда над трпезом, као Господ на висини кад одапиње громове на грешнике, а пред свима дави дубоке фрустрације у још дубљој ракији. И то чини већ дуго. Врло-врло дуго. Чим је толико истрениран.

– Зар он? Овај Јаблан? Сировина? Мери, што би сељак рекô, једно сто три'ес и више кила живе ваге. Делује ми баш здраво. Некако ми, брате Мишелони, „млого“ бре јак, и баш онако ваљано неотесан да би ми ту имô неке тешке бриге. Какве ли би то муке могле спопасти овог нашег Јаблана?

– Свакакве, Пјерињо. Као и све. А изгледа да им слабо и одолева.

– А мени, Мишелони, изгледа да му скроз добро иде. **'Еј! Земљаче! Брко! 'Ало, бркови! Јесте, ти брко, ти! Живео нам земљаче! Живели, живели, Јаблане...**

– Не дерњај се, Пјер. Не брукај ме бре пред рођацима. Избациће ме због тебе са свадбе.

– Што бре, Стив? Наздрављај човеку. То је наш стари „сербски“ обичај. Је л' тако, Мишелони? Погле', Стив! Па Јаблан ми бре и отпоздравља. Баш мушки точи. **Живео ми рођо! Живео, Јаблане!** Сировини баш добро иде.

– Иде му, Пјерињо, иде – али на погрешну страну. Не прави се да не разумеш о чему говорим. Алкоси, наркоси, и сам знаш – све ти је то слуђено. Напукли пред животом као стакленце.

– Јесте, Мишелони, јес' тако. Ал'глупост ти дође, баш рекох мом Милораду, кô нека тотална вакцина. Од свега штити. Зато стварно не знам, мајке ми и кеве, шта би то могло, једног овако „здрово вакцинисаног“, баш дубоко негде по души да одајдари?

– Штошта, Пјерињо, штошта и штогод. Заиста глупост има тај заштитни фактор. Од ње дебља кожа. Многима је дебља него код носорога. Па газе и крљају по животу уздуж и попречно. Али глупост, ако штити – штити их споља. Не штити их од самих себе. Што је већа осујећеност којој си изложен, и колико ти је потреба, коју због тога не можеш задовољити – важнија, битнија, превасходнија – утолико мораш поседовати већи степен отпорности. Мораш имати већу моћ трпљења да би се на прави начин прилагодио ускраћујућим околностима. Ваља ти одолети стресу како би, једноставно речено – опстао. Ако то не можеш сам по себи, или – сам собом, увек су ти на располагању разна распамећујућа и омамљујућа средства која те додатним заглупљивањем привремено лишвају фрустрације или ти барем откривају „узрочника“ твојих невоља. Опoјна „открића“ обавезно ти иду наруку – „кривац“ је увек лако доступан и неупоредиво („Кур-рво куурв-вина...“) слабији. После, кад олакшавајући тренуци изветре попут алкохола из недопијеног пива, душа ће опет бити раздирана неопклоњеном осујећеношћу, сад и грехом насиља, глава пуца главобољом, а грех, за њим и казна падају ти и на руке, у оној мери којом се њима истеривала пијана правда над искрслим („Баш ми се намести^о/ла. Сам/сама ме изазив^о/ала“). „виновником“. Мислим да нема, а мислим да се свако с тим има и сложити, да нема нити веће, нити теже осујећености од спутавања оног најбитнијег порива у нама – сталне једне потребе ка **слободи**, и према томе за људе нема, нити ће бити јаче фрустрације од стања **неслободе**. Било како да се **неслобода** доживљава, схвата и одређује. Вероватно и овај „наш“ брка, барем несвесно, и он пати од општељудског недостатка слободе.

– Грешиш, Мишел! Скроз грешиш! Слобода није наш најјачи порив. У свим живим бићима снажнији је нагон ка животу. Ка голом живљењу. Ка дусању. Ка храњењу...

– Јесте, Стив. Исто је тако јак и нагон ка листању. И онај ка цветању, и гмизању. Али ја не говорим о биљкама. О купусу и црвима – него о човеку. Најјачи могући нагон у човеку јесте онај ка слободи.

– Грешиш, Мишелони, у праву је Стив. Баш треба да се говори о купусу. О **овом** купусу. Ај' бре сипајте, док је још топло. Стив, 'леба ти, додај тај бибер биберче...

– Али заборавио си Мишел, изволи Пјер, оне силне античке робове. И они су ти ваљда били некакви људи?

– Хвала, Стив. А што помињете те античке ил' арктичке, које ли? Па имали су робове и Амери. Још до јуче. Нема ни сто година. Онда кад нам се дедови, бре, играли неких пиљака. А сад се свуда куробецају неком демократијом. И зову се шатро слободним, неким тамо белим светом.

– И амерички, Пјер, и робови амерички. Ето, Мишел, да им је слобода, као што тврдиш – била изнад живота, они би се сви пре убили, него што би доживотно робовали.

– Ама, људи, кад вам кажем, овај купус свадбарац је доживотни доживљај. 'Ма пррва лига. Пробајте бре! Док још има.

– И то генерацијама, Мишел. Толико дуго да су створили онолику црначку музику. И *блуз* и *соул*, и *ритам*, и *џез*. И све то – ропство робујући.

– Ено, наш брка бре, већ трећи тањир пуни. **Брко!** 'Еј, прикочи бре мало! Ај' добро, живели- живели! – ал' прикочи ми мало, мајсторе. Како, бре: „Ш' чим?“ Па „с тај свадбарац.“ **'ће ти, бре, позли, мохо-хоре.** Ма, шта ми причаш **нехе-хеће.** Пусти ти „о'кладе“. Море, 'оће-'оће, Јаблане...

– А како би то било могуће, Мишел, и певати и робовати, да људима заиста слобода јесте битнија од живота. Јер тад, заправо, ропства никад не би ни било. Али људи много чему, заправо – свему, па и слободи, претпостављају

живот. Било какав, само да је живот. Живот са храњењем и парењем и ...

– У праву си, Стив. И робови су били људи. Али они људи које је Аристотел називао „оруђем које говори“. Дакле, нешто као најбоље од свих домаћих животиња. Стока над стокама. Међутим, не говорим ја о њима. Ни о њиховим, по свему им једнаким господарима. Роб и робовласник – то су мени бубањ и палица. Значи није реч ни о зељу, ни о црвима, ни о било каквим људима – већ о *човеку*.

– А ја вам говорим о купусу. Чујете ли, бре. 'Ало, Мишо бре! 'Еј, Стевице! Нашли сте насред свадбе да ми философирате. Ако вас чује стари сват уваљаће нас у катран и перје. Ево га с буклијом. Хва^алабогу, ускоро ће опет да нам трешти она казна за уши. Хард-фолк. Ено, певаљка већ чачка зубе. „'Армуникаш“ притеже упртаче. Па нећу лепо ни самог себе моћи чути, а камоли вас. Бићемо само ја, ова свадба и боговски свадбарац.

– Не гњави нас више с тим купусом, Пјер. Знаш да то не једем због чира. Види колико масти ту плива! Као да се у њему утопила свиња!

– Наравно да плива кад је крцат сувим месом. Бољи нисам јео. Па зато, Стив, ти и јеси добио чир тако млад. Због живцирања, бре. Стално философирате. Ви сте онај бубањ и нека шипка. Нервирате бре, и себе и мене. И све. Што нас бре, потегну на ово'лки пут? Што смо запуцали у ову селендру, богу иза трегера? Рекô си да ће бити забавно. Сува завитланција. Па види само оне пицнуте рибице. Кол'ко их, кô да је негде пукô акваријум. Па све зевнуле на Бео^ограцане. Види само! Кибицују нас кô маца сланиницу. Ал' цабе! Кад не знате вас двојица да живите. **Ало, девојчице! Живели! Земљаче! Ало! Бркови! Живели, бре, земљаче! Девојке! Слатке! Живеле ми, девојке!**

– Ето, Стив, то ти и казујем. Казујем ти о *човеку* међу таквим, и оваквим, и њима сличним људима. Казујем о једном бићу у којем порив јачи од свих нагона, далеко јачи

од сваког храњење и парења – јесте порив ка личној, ка духовној слободи.

– Тај заиста постоји. Такав појединац који пости. Суздржава се. Слажем се. Има га. Нађе се. Али он ти је више као неки калуђерски изузетак...

– Па ја и хоћу о изузетном. О човеку. О мом **човеку**. *Homo specialis. Homo speciale specialis*. Шта ме се тиче ово силно „оруђе које говори“. Ово идеолошко робље. Људ до људана. *Homo vulgaris. Homo generalis vulgaris*. Нек се њима баве секретари и комесари. Или психијатри и попови. Како ко воли. А ја кажем да највећа могућа фрустрација за човека, за мог, за мог **изузетног** – јесте стање неслободе. Унутрашње неслободе – стање духовне поробљености. За **човека** то јесте смрт. И горе је од смрти. Смрт пре смрти. Живуцкање мртваца.

– Али сваки изузетак, Мишел, зар тај није само оно што потврђује правило. Инцидент. Нека мутација. Можда чак и грешка. Фелерично – то ти је такође изузетно.

– А ја вам кажем да је и печење изузетно. Топи се на језику. Додај ми, Мишелони, тако ти тог екстра чове, а је л' ти то онај „човек који тако горко звучи“ – је л' тако то беше нашкрабô Достојевски, дај ми бре Мишо, то тамо... ено га – чанче с реном.

– Гордо, Пјер – *гордо*. Писац је Горки. Максим Горки. А човек – то му звучи *гордо*.

– Знао сам, Стив, да је нешто горко. Јер у ствари људско ти и није ништа гордо него баш јесте горко, најгорче, што рече мој Милорад. Надам се да тај рен није. Ваља само кад је љут, а горак – јок. А прасетина је, људи, баш је... ама', баш је... 'ма, шта рећи – изузетна је.

– Ипак, Стив, било неко живо биће изузетно или не, опстанак и од њега захтева прилагодљивост. Зар не?

– Наравно, Мишел. Па то данас тврде већ и неки језуити. Постојања живог бића, и они то кажу, није ништа друго

него непрестано прилагођавање сталним променама свих животних околности.

– Према томе, превазићи ускраћеност, савладати нешто што се испречило пред нама, или у нама самима, ослободити себе једне фрустрац...

– **Ало!** Михајло! Ало, глуви! Сад ти **мене** фрустрираш. Прође пуних пет минута, могô сам и цртаћ, бре, да одгледам, а ти ме и даље лишаваш тог рена. Ало, живчани бре, не муљај више том кашикицом по њему, не играј се, него ми већ једном **додај**, 'леба ти, Мишелони, то чанче! 'Леба ти. А и 'леб, људи моји, скроз домачи, реш, хрскав, сам се, бре, једе.

– ...дакле, ослободити се, превазићи фрустрацију – Изволи, Петре! – не значи друго него прилагодити се околностима. Или, другачије речено, ево ти и кашичица, свако прилагођавање јесте адаптација на стање неке лишености. Еволуција живог света – то ти је једно бесконачно, свакодневно свикавање на фрустрације. Треба стећи отпорност на осујећеност, на ускраћеност у задовољавању неке потребе. А то можеш тако што – **или** мењаш начин њеног задовољавања – **или** мењаш саму потребу. Некако је преобликујеш, преформулишеш у себи. Ако то не можеш, онда је сасвим баталиш. Замениш је нечим другим. Ето, то је извориште слободе.

– **Ауу...** брате, ал' је љут. **Уху-ху.** Никако да навикнем на ову нашу сељачку трпезу. Уједа кô сумпорна киселина.

– Јер, слобода није ништа друго, Стив, него крајњи резултат наших урођених моћи прилагођавања.

– Знам да ћу трпети кô Исус на крсту, што би рекла моја баба Зага. И знам да ће ми очи искочити, бре, од љутине. Језик ми отекне кô да сам жвакô пчеле. По два дана мумлам, сви мисле да ме боли зуб.

– Заправо, слобода је највиши могући резултат наших способности да се на нешто навикавамо.

– Ал' да га баталим не могу, па не могу. Да ме убијеш. Увек ме, неки ђаво, неки инат, шта ли – тера и тера...

– Слобода је наша унутрашња способност да оуглавамо на нешто спољашње...

– ... и тера ме ђаво, и тера – да уз свињче кркам само љута рена.

– ...као наш Пјерињо на папреност рена. Или, пак, да нешто у нама, дакле – извесну потребу због које трпимо трајно-љуту фрустрацију – сасвим, сасвим одбацимо.

– Само што мени изгледа, Мишел, како је рен пре оуглао на Пјера и његов „инат“, него наш Пјер на „ђавољу“ љутину рена.

– То и кажем, Стив. Чулима није оуглао, то њима није ни могуће, али духом јесте. Једино духом. Нечија слобода је степен његове духовне отпорности на увек присутне неслободе. Слобода је као нека лична свикнутост на мноштво неизбежних друштвених ускраћености. Ослободити се – за **човека**, за оног који је *homo speciale specialis*, то значи: свесно стећи толеранцију, најзахтевнију толеранцију, на највећу могућу фрустрацију – а та је: стално, и углавном успешно настојање заједнице да чопоративним мњењем потпуно потчини појединца, да својим угушујућим, задружним загрљајем духовно пороби сваку своју јединку. Баш као што је рен Пјерињу тренутно потчинио сва чула, али није, што и чујемо, јер љутина рена нема такву, заправо, нема никакву друштвену моћ – није и Пјерињову свест.

– Боме има ту и моћи, Мишелони. Љуто је чудо. Сила. Читô сам давно у ЗАБАВНИКУ о типу који је први на свету конзервирô сенф. Љути, „пицкант“ – што каже мој Милорад. Згрнô ти баја милионе. Неки Амер. На „пицкином“ сенфу. Јер они то троше на тоне због оних бљутавих бургера и виршли. А ку' ћеш већу моћ од милиончета. Има да сви скаћуће око тебе, кô оно магнет, што каже Милорад, кад привлачи опилъке. А сећате се, кад нам је наставник физике 'тео то показати. А Мишко Црни пре часа му заменио

опилџке. Фрајер подметнô алуминијум, па магнет неће да ради. Изветрила му сила, виче Мишко, потрошила се батерија. Физичар стоји, блеји кô овца. Загледа у ону плаво-црвену поткову, нешто је кô брише, не може да верује. Вековна научна подвала најзад је проваљена, виче Мишко, ни магнет ни Ђаво не постоје, виче, а ми да се поцепамо...

Овде, на овом месту, односно – иза тврдње да *слобода јесте успешна прилагођавање појединца неизбежним друштвеним ускраћеностима*, после ове мисли до које би Михајло Скерл увек довео свако расправљање о слободи, (слично поузданом туристичком водичу који своју групу увек врати на полазиште [где га, уосталом, већ чека камерама наоружан вод нових радозналаца, спреман да опколи, освоји и покори балконче под којим је Ромео гугутао Јулији]) он би радовно наводио, само што ће га сада у томе спречити трештање оног... (јер зуби су прочачкани, и басиста је подригнуо, и микрофони су укључени), спречиће га громко трештање оног што се по ново-србијанским свадбама назива музиком (*sic!*), дакле, Скерл би уобичајено цитирао (*citare*) и различито варирао (*variare*) нечији став по којем слобода јесте свест о постојању граница. Живети пријатељи, јесте бити у стању (подиже тон, покушава се носити с урликањем прве строфе припросто римованих осмераца: „Од кафииића“ два путиићаааа...”) једне сталне, континуиране осујећености. Живим – то значи да постојано јесам **спречаван** (већ виче, труди се некако надгласати електричном снагом појачану буку вулгарних ритмова: „Пум--Ба“ „Пум-Ба“) **изнова и изнова ускраћиван, ако имам пуно среће тек у нечем** (упиње се, али убрзо схвата – то је безуспешно, ни сам себе не чује) **тек у понечем – иначе** (глас му смалаксава) највероватније, бићу ускраћиван и ускраћен (али ипак наставља да казује; притиснуте надошлим мислима речи шиште из њега као ваздух из проваљеног меха) у свему. У свему, пријатељи, (Петар се смеје, они би рекли „клибери“, прасетина са

виљушке пада као крупна туча по латицама „бордо“ руже и по „резе-до“ листићима руком везеног столњака; прште честице рена, отечени језик поскаха-хакује на уснихи-хи) у свему и свачему. (Сред заглушујуће буке, Михајло, који жустро, пренаглашеном, грчевитом мимиком, али наизглед сасвим безгласно отвара уста, личи на патетичног јунака неме мелодрамске ахѣох лимунаде из епохе предзвучног филма.) Једина слобода ми је слобода од заблуде да ван духа, ван духа који ово увиђа, (сад се већ смејуљи, то Михајло види, смеје се и [отвореном подсмеху иначе несклон] Стеван) да ван духа има било какве слободе. Слободан сам (управо гледа како и њих двојица узалуд отварају уста. Иако слути да је то чине громогласно, музиком пригушени церек глуво му се кези налик гротескном кревелењу глумаца што се у црно-белој петпарачкој бурлесци извештачено и немо клибере с платненог екрана чекајући да их у нашминкано лице погоди шлагом крцата торта; Миша несвесно подиже тон у јаловом покушају даим буде торта, *slapstick*-торта која ће им прекинути, у грлу им зауставити тај нем и дрзак смех) **само онда кад уочим границе свог постојања и престанем** (трештање изненада стаде и Скерлов глас, не стигавши да га прилагоди неочекиваном муку, громко се заори над пропланцима столова, јекну у живахним котлинама тањира) **да у њих бесловесно ударам** ... (сватови се забезекнуто окрећу ка Михајлу; ови ти Београџани, рођо мили, чудни бре и кад попију; Петар се загрцнуо од грохота, Стевану сузе очи, покрива их рукама, глава се тресе од грчевитог суздржавања. Скерл спушта тон) ... **попут слуђене зунзаре о прозорско стакло.**

– Ето, разумете ли, пријатељи? (Певаљка се клања нудећи своје деколтиране прекипеле груди домаћим и страним банкнотама.) Кад спознам сву осујећеност врсте у којој се рођењем затекох, а најпре ову(„оближњи“ сватови, подозриво, преко кашике из које се гласно срче врела чорба, чкиље ка Београџанима), ОВУ ОД САМЕ ЈОЈ ПРИРОДЕ ДОДЕЉЕНУ УМНУ ОСУЈУЋЕНОСТ (кроз магличасто прамење лојаних испарења стрелају... [Гле – севну у Скерлу – баш као мушице нишана на врховима пушака!]), **кад уочим нужну, и по духу и**

по души – скученост друштва (кроз пару што се диже над хоризонтима тањира свадбарски строј неуморно стрелја ли, стрелја, прним тачкицама очију; ле-ле, ово све лудо, рођо мој мили...) и општу тескобност заједнице у коју ме јесте искрцала, истресла, намћораста рода-историја (...да-те-бог-сачува од ових граџана! Баш, браца драги!), и кад све **то** примим спокојно, равнодушно, прихватим га као нешто непролазно и непрелазно – **тад** се коначно **јесам** ослободио. Једноставно – ако сам престао афектовати по људињаку – онда сам слободан. *Равнодушност* спрам људског, спрам *свега* људског – то је печат личне слободе. Моја стечена, усвојена, заслужена *равнодушност*. Освојена. С муком освојена, освајана попут вратоломног, погибелног планинског врха у најнеприступачнијим врлетима душе. Слободан јесам ако се престадох заносити људским. Жудети за људским. Делити масовна очекивања (...рођо мили, ово ти све го дрогаш до дрогаша...), подавати се колективним осећањима, групним страстима. Борити се у име задружног, жртвовати се, подметати, насртати. Слободан сам ако се више не надам (...све би то ја , браца драги, 'да се кô нешто питам – све би ти то опет отерô на Голи...), ако престанем очекивати да ће ова и оваква људска врста, ови људани, икада захучати, макар зажуборити неким широким коритом духовног напретка. Јер неће!(...јес 'рођо, ал' шта 'ш кад она банда из чис' бес затвори 'наки затвор, па ти сад ово шета међу нормални људи.) Јер је природа људска непроменљива – вечно је понирећег карактера. (Три распарена тањира даље, седи и све ово послушкује, прислушкује Стеванов теча, ћутљив, надурен, увређен Скерловим пређашњим, кривобанде-**хе-хера**шким исмевањем веровања у хирургију душе.) На махове људско шикне увис, свако људско, на трен снажно штрцне попут гејзира ка висини светлог неба. Ка плавим видицима духа.(Уместо језиком, у њиховом, како теча сматра – неокончаном спору, сад се служи кашиком, којом знатно гласније, *цинГ-цонннГ*, и учесталије од других сватова, *цонГ-цинннГ*, тобоже спонтано, док жустро захвата чорбу, „случајно“ лупка о улојени, прст дебео керамички тањир.) А онда, поново оставши тек

намах у висинама, дакле, како дошло тако и прошло, тако прође и сручи се, сруши и задуго урони у своје плотско, у скотско, у зверско подземље. Тако је људанско било, јесте, и тако биће. (Теча је наставник општетехничког образовања у паланачкој школи, истакнути голубар, одгајивач српских високолетаца, лични и окружни рекорд 9h53^{min}, и проналазач нејштедљивијег начина цеђења зубне пасте из тубе – што никад није патентирао, желећи свој проналазак, како је билингвилно обзнањено, на српском и на есперанту, заједно с упутством за израду и детаљним (1:1) цртежом једноставне направе – у НАШЕМ НАУЧНОМ ЛИСТИЋУ, број за ПРОЛЕЋЕ-ЛЕТО-ЈЕСЕН, године МСМЛХХVIII – желећи га несебично и двојезично уступити на бесплатно коришћење целом људском роду.) Гејзир штрца све јаче. Досеже све више. То зову *прогресом*. Али, тек што се овлаш оплави духом, *цинГ-цонниГ*, мало просветли, просвети, већ се обрушава у своје анимално, *цонГ-цинниГ*, црнило. (Теча зна да је човечанство досегло умеће којим се неком може привремено или трајно променити боја очију, а облик носа, браде или задњице – још и пре. И зна да се ускоро слична корективна хирургија, 'оће-'оће, има практиковати и на душама. А младос' је лудос', мисли теча, то се мори одувек зна, и мож' се зато смеје, мисли, кол'ко 'оће, а караван науке ће, мисли, иде даље.) Ако се желиш ослободити окова задружних заблуда, не очекуј да људи, као врста, *цинГ-цонниГ*, икада могу бити оумљени. Не очекуј да ће једном колективно живети по начелима ума. (**Фризирање ђуди**, тако теча, слично поступку којим је умешно преправио двотактни мотор на свом mopеду, назива будуће научно прекрајање карактера, којим се има постићи светски мир и обезбедити вечни спокој човечанства. Мори, има људи да ми раде кô сат, тика-таке, само ће зује, кô ово моје моторче) **Човече** међу људима, Сизифе, сине Еолов, не просветљуј их више, не просвећуј, не очекуј, престани, *цонГ-цинниГ*, челом ударати у стакло попут зунзаре. Не очекуј. Помири се с понирућим карактером, *цинГ-цонниГ*, ове врсте, с људском штрц-штрц духовношћу. (Стеван, не желећи противречити свом лако и олако увредљивом тетку, није му ни тад, а поготово то неће чинити сад,

кад се над вревом бучно размљацкане и заглушујући раскркане трпезе гласно и јасно обзнањује течина *цинГ-цонниГ* озловољеност, дакле – ни њему ни Михајлу није поменуо да све то, тако је уверен – већ одавно-одавно јесте пронађено. И хирург и хирургија. Хирург, у то је Стеван уверен, једини хирург душе људске јесте, како верује – Бог, и хирургија душе јесте, верује – вера, а скалпел те хирургије јесте љубав Божја.) И престај гадити се, гнушати се над бестијалном, *цонГ-цинниГ*, природом људи. Нити шта умно од једног *цинГ-цонниГ* људана очекуј, нити га презири. (Једно образовање – *ШУП*, школа ученика у привреди; једно порекло – *протин унук*, један неодређен друштвени статус, увек по нечем *несталан*, сагласан ђудбивою, превртљивою *трајању* у непрестаном *стваралачком* врењу – произвели су три наизглед различита става о природи људске душе.) Не можеш га волети, али га не смеш мрзети. Јер само је то *равнодушност*. Пуна *равнодушност* којом се као, *цинГ-цонниГ*, златним печатом оверава повела твоје слободе. Моје слободе.

И зато се ја, пријатељи, више не ишчуђавам, нити се пренеражавам над, *цонГ-цинниГ*, људињаком, као што не афектујем над поступцима хијена или термита. (Међутим, те наизглед непремостиве разлике, како јавно, тако и само у машти сучељних ставова, успешно поравнава свима једноимена *нетачност*. Изједначавајући и течин вулгарни *механицизам* и Стеванов умерени *теизам* и Скерлов неприкривени *песимизам* – све их у себе прима широкогрудом *заблуда* попут заједничке, на сред бојишта подигнуте гробнице, у којој су полагани изгинули војници свих зараћених страна.) У људима се, то вам је знано пријатељи, некако само, онако по себи, јави им се оно плачипевно, *цинГ-цонниГ*, саосећање с мукама једне јаадне уловљене антилопице. (На споменику, кад бисмо се ми питали, писало би: ОВДЕ ПОЧИВАЈУ МИТСКА МИШЉЕЊА; јер *Просвећеност* јесте једина хирургија душе. Ту се све операције, дуго и стрпљиво, изводе на самом себи, и прво на себи. Хирург те хирургије може бити само **и** учен **и** освешћен појединац. Скерла краси тек једно, теча жуди за другим, а Стеван мисли да му и прво и друго заклањају поглед на Бога, и да могу сваком, као друму неприлагођена брзина возила, осујетити путовање ка Њему.) И осети

људан згражавање над суровошћу одвратног крокодила, бездушног левијатана, који му ту, на корак од зделе с прже-ним кикирикијем, у крупном плану, у колору, черечи антилопу насред његовог равног тринитрон екрана. Научни ум, ослобођен неприкладних емоција, лишен припростих осећања, која припадају деци и дебилима, све то гледа одозго, из орловске перспективе. Безосећајно проучава и хијене и термите и крокодиле. Ланци исхране, чистачи природе, закони опстанка. Тако и мене слобода, слично Цепелиновом балону, подиже високо, високо изнад људињака. До спокојних, од чисте апатије сазданих висина духа, где нема ни симпатије ни емпатије, нити било какве антипатије спрам људског. Јер спознало се, на тим висинама, да филантроп и мизантроп јесу само карике на различитим крајевима једног те истог ланца поробљености. На висинама где се непрестана и заглушујућа врева људских глупости чује тек као тих, како каже Ниче, Фридрих Ниче, као неразговетан жамор. На висинама где слободан попут орла шестари дух **човека**, мог *изузетно изузетног*, разумете ли пријатељи? – дух једног који је **слободан**, *homo speciale specialis*. То је онај до којег више не допире јалово људско зунзарање пред непрелазним и непролазним, не дотичу га њихове залудне јадиковке над „мукама“ постојања?

– Ја ти то баш не разумем, Мишелони. 'Ма, иди бре, 'де ти то уопште има? Та твоја равнодушност? Па ниси ти сад кô неко пусто острво, знаш друже, кô оно с оним звонима? Сећаш се, ка' ти оно за неким бре звоне она звона, и рокају се до крви Црвени и Црни, и онај Гари Купер се ваћари с неком малом Шпањолком. Нико не може да буде кô неко острво па да га онда баш боли... **Ено**, види бре ону Стивову рођаку! Ону што цупка у колу! Сними само што ме мала ждрака. Гута ме бре „ки“ гладна змија жапца-лапца. Шмекнô сам ти ја њу још од оног купуса. Мала спустила баш пред нас највећу зделу. Сними, ал' мала има батак, па чарапе на

мрежу, **јоој!** – каква, бре Мишони – равнодушност? Баш ми дође да се нешто саосечам с њом. Ал' **баш-баш!**

– А ја те сасвим разумем, Мишел. Ту твоју равнодушност. Јер ето тебе тако *изузетног*, тако *равнодушног*, а заправо, ето те сасвим безосећајног, хладног као ...

– **Погле'**, Мишелони! Сними, ал' мала млати плучима. Каква звона, **а?** Петица синови, гарант. Петак у фулу. **Ало лепа!** За ким ти звоне звона? **'Ало, звон-чи-це! Слаткаа!**

– Ма не добацуј, Пјер! Да ти неко не позвони по тој блесавој тинтари.

– Што, Стив? Ко бре? Што бре?

– Њен момак, брат, луди сват, било ко. Свуда около врви од раздражених петлића. Упали смо им на буњиште. Тим мрежама око њених бутина само се лови невоља. Није свадба ако се неком и крв не пусти. Зато мируј. А ти, Мишел... – ето тебе, кажем, *равнодушног*, па се уздижеш над тим својим лудињаком као Божји дух на висинама кад оно ствараше свет. Лебдиш горе јер те тако „слободног“, тако бездушног, и за људе и за све људско (Стеван такође користи еуфемизам за тобожњи бол који пред „задружним бригада житеља људињака“ Михајло осећа у оном „јужном“ органу) баш те мало боли онај патак Ђока, или, хајде да будемо пристојни па рецимо: боли те она – је л' – ствар. И по томе си ти, тако нам кажеш – слободан. И тако „слободан“ не мораш више, благо теби – да зујиш међу људима. Да зунзараш, како кажеш. А ја сам, Мишел, ето слободан да уочим како у свакој твојој причи, у тим твојим метафорама – теби увек зунзара нека мува.

– **Тачно, Стив! Тачно!**

– Е, ови Београџани, рођо мој, да-те-бог-мили-сачува, све кô дивљи ...

– Ма тихо бре, Пјер. Мало-мало, па заурлаш горе него она певаљка. Још ћеш добити и бакшиш.

– Ма 'тео сам рећи како нам је баш ту скоро, сећаш се Стив, описивô је друштвене слободе кô некакав... како си оно, Мишел? – је л' беше кô „муволеп“, ил' ти беше неки кô „мухолеп“?

– 'ил, свеједно – ал' то је кô неки лепљив мамац на којем се у кô смртном роптању... – баш тако си нам то: у ропцу, баш у самртном ропцу батрга се, кажеш, једна мува лаковерна. Ил' беше лакомислена... – 'ма, како си бре оно...?

– А што само једна, мој Пјерињо? Сваки лаковеран људан, а лакомислен још и пре, јер по овом другом се и постаје то прво има на то залепити. Пасти у колективну замку пријатељи, на лепљиву задружну траку, на трачицу-замчицу, у замчицу-неслободицу.

Оном „Тачно!“ што некад, од извесног Петра П., беше упућено једном Стевану С., а намењено М.Скерлу, морали би сада додати и једно *нетачно*. Јер *нетачно* је да Михајлу мушице „зунзараху“ у метафорама, већ то бејаху чиниле, као што се и види, у поређењима, у компарацији. Као млађи беше склонији употреби ове, за нарастање и неумерено реторичко гојење подобније стилске фигуре. Младост је глагољива, говорљива, та би да широко замахује, да обухвата позамашно, најпозамашније, то сви знамо; док сажетост, 'о, *мудар јесте тек онај који реч своју запечати ћутањем...* – садржајност и језгровитост – нужне за елиптичну природу метафоре, *...а ћутање распечати само добром приликом* – јесу благодети зрелости. И мада сви не знамо, као и толико тога, да разликујемо метафору и компарацију, *тачно* је да Михајло Скерл поседоваше навик у да згодно погођено или зналачки пронађено поређење, читаве сезоне потом цеди попут сочног лимуна – да га исцеди до последње му капи поредбене сликовитости коју беше изабрао као зачин значењима у салати својих идеја. Тај манир нам омогућава да одредимо време настанка многих његових уверења. Тако, напред поминути став „о слободи“ можемо веома поуздано датирати у врло берићетну сезону „мувљих параболо“, која се одвијала на самом измаку девете, на више начина врло бурне и превртљиве деценије ХХ века. Турбуленције су обарале људе, сталеже и државе, а тектонски поремећаји заљулали, накривили, на крају и срушили до тада важећи „светски

поредак“. Можемо замислити будућег историчара који ће сматрати, не обазирати се на међу што календарски спаја два миленијума, мислиће да се управо на рушевинама девете деценије, дакле – десетак година пре свог закономерног истека, изненада окончало **20.**^{After Christ} **сталеће** људске повести. Тада, баш у тим данима и месецима снажних историјских вртложења и разарајућих културних ломова и сломова, многе су муве, мухе и мушице зујале и зунзарале над Скерловим речима, бивајући каткад у њима уловљене, тек немоћне жртве намамљене у замку, у ступицу, а каткад и саме бејашу средство препредене варке, дакле, зунзаре у служби лицемера, јер тобожње друштвене слободе које се нуде јесу пецарошке мушице, пријатељи, подли задружни мамци на који се има довабити и упецати свака лаковерна сомина, тако је тврдио Скерл, има сом самог себе уловити на копрцав, лукав ваб; **Отче наш, избави нас, от лукаваго ...**

У десетинама и десетинама векова дугом живовању људи под увек постојећим сводом објективних, односно, светских и белосветских околности, свакако се могу наћи они за које сасвим важи поређење људске осујећености са домаћом мушицом (*musca domestica*) – бићем које ће, како изгледа, остати трајно неприлагођено на откриће прозирног стакла којим, скоро па невидљиво, јесмо заградили окна наших прозора. Заиста има појединаца који услед урођене, то би значило од каквог претка наслеђене личне ломности, или можда због накнадно стечене душевне кртости, настале вероватно дуготрајним, јавним или тајним злостављањем – изнутра помало напукну пред неумољивошћу неког спољашњег **НЕ!** И потом се додатно окрње пред сваким следећим **НЕ!** и **НЕ!** и **НЕ!** ...и зрно, по зрно... и још зрно – и коначно – крхка им душа, или још крхкији дух, или најчешће обоје – сасвим прсну, сломе се пред петом, шестом, или сто и седмом животном препреком. Дакле, то би била извесна **она**, или неки **онај**, с веома-веома ниским степеном

толеранције на фрустрацију. Она и онај што ће и сваком „бренормалном“ бити лако уочљиви као потпуно „јокнормални“. Јер по њима, по „бренормалнима“, ови други, другачији, ал *онако* друкчији, знаш куме, сасвим безразложно, јес' рођо, ис чиста мира, браца драги, одједном поклекну пред животом, по срну већ након неколико жестоких гутљаја, смалаксало и безвољно бућну челом у неки улојени чорбуљак властитог постојања, док остали и даље потежу, ај' живели бре ми, рођо бре куме, право из пуних пунцатих боца каквог-таквог бивања.

Може бити како баш такве, те крте, те лому склоне судбине, уобличише Скерлово уверење по којем слика слободе, сваке спољашње слободе, која није описана као моћ и вештина *трпљења*, односно, као тихо одолевање општој *ограничености* људског постојања – јесте гола уобразиља. Заправо, његов омиљен *terminus technicus* беше *чопоративна машинерија* – што се могло тумачити као *колективно фантазирање*. Јер све друштвене слободе, по Скерлу, јесу привидне, он каже: свака људска „слобода“ природом својом јесте *задружна* (читајмо: *социјална*), а по садржају јесте чиста *измишљотина* (бајци слична *фикција*). Људи му беху – односно, људ/људани, како је он то говорио: сваки је *људ* једно задружно живинче (тако је преводио оно гласовито: *ζῶον πολιτικόν* [зоон политикон]{*Ма, каква бре животиња политичка? 'Детитоима, Мишелони?* Стварно јесу ови политичари тешке животиње. То стоји. Сви су. Ал' нису зато животиње политичари. Није ниједна. Немој бре да вређаш јадну живину. Доста им што их кољу.}) Као што животињи зоолошког врта, пријатељи моји, читав живот мене унутар кавеза, тако се сваком *људу* целокупно постојање одвија само унутар задружног, јаох, сине црни, леле, ћери црња, прецрна, и само ради задружног, куку мене, леле сињој кукавици – што ће народ рећ'. *Људан* нити зна, нити има порив ка нечем што је изван скученог задружног обзорја. Непознато му је, а то увек значи: непотребно, странао, и одбојно – све што је с оне стране комуналног мњења, и ван уобичајених поступака и овешталих потреба његовог људског чопора. Зазире од различитости, ужасава се посебности, клони се

сваке особености која би га могла начинити особењаком, туђином у „рођеном“ чопору. Зато у себи или нема, или снажно сузбија сваку потребу за личном, не-дај-боже, аутентичношћу. Па тако и за личном, таман посла, слободом, јок ја, зар да биднем бре јокнормалан, ки они колмован пицан. Али слобода, пријатељи, ако је има, и кад је има – може бити само лична. *Индивидуална*. То значи: *недељива*! Она је нешто што се не може делити са другим, са другима, са дружином, са друштвом. То људи не виде јер кад им се помене *индивидуа* они помисле на податке из личне карте или пасоша? На презиме, адресу, матични број, облик носа...

– Ил' отисак прста, Мишелони!

– И то, Пјерињо. За многе је *индивудалност* као нека регистарска таблица, споља пришрафљена на постојање људске јединке попут оне саобраћајне на лимену каросерију возила. Јер данас се сасвим заборавило да је *индивидуално* некад значило оно што није даље разбројиво. Оно што није више рачшлањиво, раздвојиво, не може се половити, комадати, ситнити, расклапати и склапати а да остане какво **јѐ**, да остане оно по чему као биће јесте да јесте. На тако недељив, нерашчлањив, само на тако **целовит** начин – слобода јесте унутрашња, и припада само појединцима. Човеку & Човеку & Човеку... – сваком мом Човеку. У њему је, и само у њему, јесте **потпуна**, сасвим **апсолутна**. У духу његовом где остаје, као **ослобођена свест**, односно, **свест слободног**, заувек недоступна грабљивој шапи заједнице*. Јер то јесте Човек:

* – А онај твој партијски колега, Мишелони, сећаш се, тај ти мисли кроз друкчије.

– Није ми он колега, Пјерињо, а поготово не такав. У каквој сам ти ја то партији?

– Па у вашој. У философској. Мудраци авангардни. Трошите мудрост разглабаући да л' се човек зноји **из** себе ил' **због** себе, и да л' се смеје **за** себе ил' **по** себи. И какав је смисл кревелења, а каква ли суштина цереканја са и без знојења.

Аман-грдне тупације, што би рекô мој Милорад. Ако ти није колега што га онда тако зовеш, па још и „поштованим“.

– То је само форма обраћања. Некако ми је срдачније, можда и прикладније, него да се човеку обраћам са господине. Неки „другови“ то „госн“ сматрају увредљивим, а опет – мени је такво баш ово царујуће, свезадружно „друг, друже, другови и другар'це“.

Слободна Свест Која Хода, онај што остаје трајно недохватан неуморном настојању чопора да га својим угушујућим, задружним загрљајем сасвим потчини, да га пороби као и сваку другу јединку. Кад порастеш, људане, бићеш ми цигла, будеш ми опека, мали Мујо. Бићеш ми зупчаник. Точкић. Јашта да 'оћу, куд сви Турци туд и мали Мујци...

– *Свест Која Хода?* Па теби је, Мишел, тај *изузетни*, тај твој, што Пјер каже – *екстра чова*, сад испао као неки Индијанац. Знаш за она имена: Бик Који Седи, па Коњ Што Куња, или Медвед Који Хрче...

– Хрче твој дух, Стив. Не мораш прихватити, али ако не разумеш ово што врло једноставно излажем, онда твоја свест дубоко дрема. Врач Стив, Дремљиви Мрмот. А мој **Човек**, односно, његов дух, *ослободивши се* колективних предрасуда, што значи да је постао *свестан* гвоздене, *непрелазне* природе мноштва невидљивих граница које нам *извана* поставља бивање, да јесте *спознао* неизбежну *скученост* сваког нашег облика *спољашњег постојања* – и отуда сву ту вањску размаханост, то чопоративно махнитање, зунзарање, оно што у људињаку називају „друштвеним слободама“, мој **Човек**

– Како год, ал' „колега“ ти рече, и та му је баш добра, да неки тип на пустом острву нема од ког да буде слободан. Ил' нема од ког, а то ти исти ђаво – да буде неслободан. Јер ако има слободе – онда је има је само друштву. Што он каже: у гомили. У гомили згомиланих. А и ти сад тако крстиш људе.

– Није баш тако.

– Јок и није. Он каже: „згомилани“; а ти кажеш: „задружени“.

– Задружни. Људани су ми бића задружног духа. И **само** задружног.

– Згомилани, задружни – то ти је кô шраф и завртањ, или кô борер и бургија, што би рекô мој Милорад. Исто.

– Па и није баш тако, Пјерињо. Он сматра да се од његових *згомиланих* још може и умесити нека пита. И ис-

пећи у пећници просвећености. А ја, видиш, у то сумњам. Некад сам и ја мислио да тако **мора**, али сад слутим да се од *задружног* духа и *згомиланих* душа **не може**, нити ће се икада моћи правити нека пита. Једна историјски колико-толико јестива пита.

– Не брини ти, Мишелони, ништа за историју. Она има желудац кô вепар. Свињски дроб. Тај све вари и свари. И помије и мртвог пацова и стару ципелу. Згомилани, задружни, друштвени, недруштвени – све ће то њој бити исто. Вас двојица, бре, само откривате рупе на саксијама. Патентирате ми топлу воду, то како људи живе у мноштву, у заједници. Да нису пустињаки кô мечке, ил' кô неки самац из његове приче. Неки типус самооточки. А у свакој

препознаје као људске халуцинације. Као демагошке мамце иза којих се крије слепо робовање бесмислицама и лицемерју уобличеном, упакованом у задружне норме, захтеве племена, очекивања рода. Неки су то и увидели. Опазише да им балон слободе, ма колико га беху надували, увек негде пушта. Сплашњава. Млохави. Претвори се у дроњке из којих провири исцерена губица господара, песница деспота, омча тиранина, кука инквизитора; помолe се легални прогони, расни закони, легитимне пљачке и обичајни покољи, политичка коректност потчињених, морална подобност робља. Али нису рекли: Гле, ова наша слобода је као шупља мешина. Гле-гле, шта год уњу да улијемо, ма колико да удувамо, кад-тад се пролије, прошишти, издува. Него траже закрпе за своју мешину слободе. За шупље тврдње којима је надуваваху. И тако, попут алхемичарске формуле, оног средњовековног

А Б Р А К А Д А Б Р А
 А Б Р А К А Д А Б Р
 А Б Р А К А Д А Б
 А Б Р А К А Д А
 А Б Р А К А Д
 А Б Р А К А
 А Б Р А К
 А Б Р А
 А Б Р
 А Б
 А
 О
 Н О
 В Н О
 И В Н О
 Т И В Н О
 А Т И В Н О
 Л А Т И В Н О
 Е Л А Т И В Н О

и овај век је себи нашао једну реч, магичну реч: РЕЛАТИВНО. Све људану постаде релативно. Све. Време, простор, право, смисао, срећа, љубав, живот. Па тако и слобода. Зато

заједници, то је баш лепо човек рекô, па нека је и та гомила, постоје, каже, неки социјални односи. Морају. И јесте. Јер и они болиди што се зову „навијачима“ имају некакве вође и пословође. Или, на српском, то смо барем сви бубали на марксизму, то ти дођу *релације, друштвене ре-*

лације. И зато ти свако друштво, због тих *релација,* јесте нешто *релативно.* И све у њему ти је релативно. И слобода. Баш свака. И баш јесте. Што се кезиш, бре Мишелони. Колега ти је, видиш, кроз у праву. То се лепо види баш у историји. Јер имаш, рецимо, оног Александра Македонског.

људи преко сваке бушне тврдње лепе ту хокус-покус речцу. Па кажу **и** да задружних слобода има, **и** да их има колико хоћете, **и** да јесу *реалне*, али да све постоје **само** тако, само хокус-покус-*релативно*. Дакле, тек условно. Као неке полуслободе. Слично оном полустању једног условног слободњака, робијаша, који једном ногом јесте на улици, међу светом, а другом још увек, заувек у затвору. Релативисти смислише гомилу тих реалномајке•мирелативних слобода, тих као-слобода мишљења и као-слобода говора, и таквих осећања и чињења. Све одреда оне су им спољашње, комуналне, важе на територији чопора којем припадам. И све су ми „као-да“, јер су спутане, сужене, ограничене нечим другим, или тачније од неког другог ми одмерене, одрезане. Релативисти кажу да тако мора, да моја подзидана, президана, преграђена, заграђена, али ипак, тобоже, довољно ми пространа мајке•мислобода, мора бити ушкопљена некаквом полуслободом других, мора бити ујаловљена некаквим, увек несталним мајке•миправима осталих ушкопљеника, и трајно заузdana очекивањима, најчешће ирационалним очекивањима моје уже и слепим нормама, често до бесмисла слепим правилима, шире ми заједнице. Само тако је слобода мајке•ми•кевереална. Кад је релативна, кад је ми•кевекастрирана. А ја вам кажем да све те, те шупљим речима призване слике уштројених слобода, нису друго до мурали колективних заблуда. Чопор је

Оног Великог. Тај да није пијан љоснџ с тројанског коња гарант би освојио и Кину. Шта се церекаш? Би, гарант. А шта? Данас ти Македонци дошли шака јада. Ваљају леблебије и печене семенке пред биоскопом. Ил' они Турци. Сулејман бре Величанствени, Мишелони. Сећаш се како нам је то причџ наставник? Наш стари „историчар“. Брана – Знању Храна, само нам се тако представљџ. Памтиш ли оне његове

славне провале о „капитално финим госпојама“? Пије, причџ Брана, Суља, царе Сулејмане, турску кафицу, црну, слађу. И све гледа како му Беч кџ нешто баш лепо гори. А јањичари му све живо около 'ватају и приводе. Па онда лаганица, и онако, с меракком, уватили па набијају оне... оне – а како су оно, бре, звали невернике? Нас хришћане?

– Каурима, Пјерињо. Турци их зваху каурима. Овде им беху каури Сербистана.

себи, на зиду пећине, насликао глуве и неме идоле. Идоле Светих Фикција, пријатељи. Кумире Светих Фантазија. Јер све задружне слободе јесу само моловани митолошки привиди. Изнутра, у сваком **људану**, настају као личне халуцинације. А извана му бивају подметнуте као опијат, као лукав мамац лицемера, демагошки мамац за сомине. Јер људски живот, а то научи и онај који га је живео макар и коју годину, није боравак чак ни у тим **ми•мајкеслободама**. Већ јесте непрестано сусретање са гвозденим **или←→или** ограничењима заједнице. Сучељавање са сталним фрустрацијама доживљаваним унутар властите средине и сопственог доба, унутар твоје задруге и твоје епохе у које те је, као и све друге – без питања искрцала, истресла, ова намћораста рода-историја.

– 'Е баш те, те кауре, па и нас бре, набијо је султан Суља на колац кад је 'тео. А шта? Данас их каури трте у фудбалу кад год 'оће. Србостан–Туркостан: **5:0!** Прц Турци! Добри нам јањичари самоза лакши тренинг. А Бечлијама је Турчин сад Инфостан, перемим улице и односи смеће. **Danke schön, Herr Hans! Von Herzen danken, Frau Greta!** Љубе их у дупе за шаку шилинга. Све ти релативно, брате Мишелони. И у тој историји, и у овој порироди и друштву. Суља данас Смећарко Величанствени. И код нас некад било: госпон господине; а сад: здраво друже, 'де сте другарице. Ал' биће опет: извол'те лепо, г. госн; и љубим руке, гђо госпођо. Доће опет да нам га јањичари лагано набију. Ал' сад у фудбалу. Можда и у баскету. Бићемо им само за тренинг, за загревање. Што се кезиш бре, видећеш. Не цепај се. Све ти ово истина.

– Откуд сад „истина“? Нема никакве ако је све, како ти рече – релативно.

– Па то је та истина: Све ти бре сад релативно. То сви знају.

– Та истина је као она космичка црна рупа. Све гута, па и саму себе. Ако је преврнеш, као што жене преврћу шољицу кафе кад једна другој гатају, јавиће ти се из тог црнила: „'О-о, Петре **све је лаж**, све ти је, 'о Пјерињо, само неистина.“ Јер, ако **све** и **свашта** може бити и овако и онако, и свакако и никако – шта ти је онда истина? Једино – **све**. Све и свашта. А где би тад била неистина? Опет унеком све. Уколико **све** садржи и лаж, а мора, јер по чему би уопште и било **све**, онда и лаж, као и истина, може бити све и бити свашта. Дакле, све ти је лаж која је истина која је лаж која је...

– 'Ма, батали то, Мишони. Боли глава. Нисам ти ја за ваша амангрдна разглабања. И нисам ти тај дрогирани људ. Неки бре, што кажеш – тупљон. Добро знам зашто нешто радим, и због чега се знојим кад се знојим, и шта ми смешно и кад ми ружно. Нећеш бре и мене учланити, што би мој Милорад реко, у ту вашу, да извиниш, ал' баш ми личи на неку мудросерску партију.

Да ће нам живот тећи у ограничењима – томе смо, као што је речено (Мир Џеки! Мр'ш цуки!) учени у раном детињству. Али зар због тога треба унапред одбацити свако „зунзарање“?, одустати од сваког кретања?, оковати себе* непомичношћу? Зар претворити своје постојање, ако би

* – Али, Мишелони, па зар нам ниси на оној свадби причо да је роб заправо неко ко је пролупо? Или, како оно ти рече: исфрустриран! Је л' тако беше?

– Фрустриран, Пјерињо, фрустриран. Поробљени су фиксирани у фрустрацији. Али не само они дословно поробљени, од неког заробљени, него сви уопште, сви неслободни. Сви су они фрустрирани недостатком слободе. Спутани не само телом, то уосталом свако види, него и душом. То већ осећа само власник душе. Али пре свега, и највише, они осујећени у духу. Умно фрустрирани. Само већина никад ни је тога свесна. Нешто их жуља, нешто им фали, али не знају шта. И по томе јесу сасвим слични бесловесном детету.

– Добро-добро, сваки неслободан човек, било како поробљен, видљиво/невидљиво, трт ил' мрт – кажеш да је фрустриран. И сад, да би тај Мишко-дегенија посто слободан, и ваљда поново, је л' – нормалан, мора ту фрустрацију мирно да трпи. Да буде према њој некако толерантан. Јер, по теби, ослобађа га само ко

неко трпљење. Је л' ти то ко нешто, онако хришћанско, мислим, ... ко нека поповштина, и то...?

– Откад и ти, Пјер, имаш нешто против свештеника? А свима си причао да си агностик?

– Којим бре свима, Стив? Па само се вас двојице палите на ове приче. И што се ти одма' ложиш? Нико ти сад овде бре не прозива деду. Ја то само онако...

– Како би и могао? Не држи хришћанство патент на трпељивост. Нити се у црквама тако проповеда. Хришћанство је пре свега љубав. А на трпљење, на чисто трпљење, позивали су и други. Рецимо Толстој. То можда и не знаш. Али чуо си за Гандија...

– Па то сам 'тео да кажем. Тако је, Стив, говорила и моја баба. Сећаш се, Мишелони, моје Заге? Сећаш се! 'Е, она ми је стално...

– Сећам се, Пјерињо, како не! Госпа Загорка и њене славне пирошке. Банемо код ње с утакмице моортус гладни, а она...

– Е, па баш она... – мада појма немам зашто, веруј Мишони, ни до дан данас ја нисам укапиро чиме сам моју Загу наводио на тако нешто...

став Михајла Скерла довели до крајњег закључка – зар претворити своје бити у таворење неке, за тло судбине заувек прирасле, безвољне, а он каже „слободне“ печурке, која може само да уздише и шмрцка над слободом – заблудом? Зар свако, ко ишта од постојања већ јесте *претурио*

– **Глад?** – па **да!** Ето, Стив! То је то – то је **глад**. Глад је доказ. Ето, замисли да осећаш глад. Велику глад. Сасвим те поробио празан трбух. Луташ тако шумом, глад си која хода. Замисли.

– Замишљам, Мишел. Трбухом за крухом. Као неки Ивица без Марице. И шта онда?

– Стани бре, Мишелони, прво ја! И пожалим се ја тако баби понекад на нешто, онако, детињарија, нека кô неправда, и то, па унук сам јој, а она онда...

– И онда **СтиИ**вице, наиђеш на гљиву. Крупна, замамна, двоје би нахранила, али видиш: отровна. Отровна печурка. У тим околностима, свако зна, храњење те не ослобађа глади, већ лишава живота.

– ...а моја Зага увек, не знам зашто, али баш-баш увек ми каже: Трпен-спашен, шинко мој мили, трпен-спашен. А ја права бубица. 'Ма, буба-марица. Већ ионако све и сваког трпим...

– Поробљен си од глади, али мораш се прилагодити околностима, адаптирати на осујећеност, што у твој случају, **СтиИ**вице, значи: дићи се изнад голог по-

рива ка храњењу, **трпети** своју глад, јер те једино такво **трпљење** штити у тим околностима, ослобађа те отрова печурке.

– Годинама сам мислио да јој то неки лик. Тај Загин Трпен. Неки Трпен Т.Спашен, супер-херој, екстра чова из неке бајке.

– Тако је, Пјер – бајке. Мишел прича бајке о шумама и гљивама.

– Пола детињства сам га чекô, тог С.Трпена. Да ме спаси неког писменог задатка. Ил' барем од браће Мустајбашић. Ганци из Прокоп-мале. Свима нам ужину отимали. Ја нисам своју ни два пут недељно појô. Још кажу, битанге: Клинац, да кажеш на маму да га тури више краставчичи.

– Ето, Мишел, ни ја нисам појео ону печурку. И без те браће Мусића, онако по себи испадом паметан. И сад сам твој *изузетни*. Медитирам слободан, духовљен, и сл. Уживанција освешћеног чове. Али шта сам тиме *практично* решио? Ништа! И даље трпим ту шумску глад.

– Трпиш, трпиш, али зато што си још увек жив. И живиш зато што си отрпео. Ваљда ту узрочно-последичну везу лако може

преко главе, и на тој глави има очи, али не обичне већ очи за „**то**“ – зар такав није могао већ *видети* – а ко није, ни *оно* прво ни *ово* друго – може сад *чути*; уколико, наравно, има уши за „**то**“ – може чути да већина тих „објективних

увидети и разум као што је твој – тај инжењерски.

– Знаш ти да архитектура није инжењерство већ примењена уметност. Мој ум није инжењерски.

– Ум није. И ником није такав. Наравно – ако га има. С разумом Стив, а њега ти већ имају сви, ту ствари стоје другачије.

– Ум, разум, интелект, памет... – све ти је то, Мишел, једно. А ти, Пјер – извини, стварно извини...

– Што бре, Стив? Мој разум је, хвааалабогу, баш инжењерски. Уби' се бре, од силног учења да га баш таквим направим. Па и сами знате кол'ко се црначки, ал' баш-баш црначки, бубачило на грађевинском.

– Стварно извини, јер ово заиста није било ни против тебе, ни против било ког инжењера.

– Ал' зато „ич“ не жалим. Лепо ми рекô, до неба му хвала, мој Милорад: Батали ти, сине мој, уметности, умјетности и сличне глупости. Богу драгом хвала па немаш, кô ни ја, никак'ог дара да те навуче на то и слично. Пискарала, мазала, којекак'и свирци – то ти бре, сине, све стручњаци у гладовању. И сад, ето реци те, ко од нас једини има посô?

– Свака част, Пјерињо, и теби и светом ти Милораду, али ни ми баш не гладујемо.

– Управо гладујемо, Мишел. Не заборави, и даље трпимо ону шумску глад стојећи поред печурке. Трпимо да би живели. То је јасно. Али не знам да ли баш и живимо само да би трпели ? И не знам зашто трпљење зовеш слободом? И по чему ти се некакво „слободно“ трпљење разликује од ропства? Од ропског трпљења? Трпљење је просто трпљење! Ропство је ропство.

– Ето, Стив, то је разум. Ма какав да ти је, али само се толико, и увек **само** толико – може чути од разума. А ум иде даље.

– Ум-разум, разум-ум – није шија него врат. Људи имају разум, или ако хоћеш – тај ум, као што птице имају крила. *Wings*, – казао би неки Енглец. Не знам како ли то гласи на немачком...

– *Ein Flügel*, Стив, *ein Flügel*. Рођени теча мог Милорада је стари гастарбајтер. Три'ес је година на „привременом“ раду. Франкфурт, синови, **ам** Мајн.

– *Wings*, каже Енглец, а *Flügel*, је л' тако, Пјер – неки Шваба?

спољашњих стања“ која нас осујећују у постизању каквог циља – заправо јесу врло, врло **субјективна стања**. Многи узроци животних запречености не почивају у неком не-одредљивом магловитом појму „спољашњег, тамо неког недокучивог света“. Напротив, леже у нашој непосредној

– А шаторско крило је **ein Zeltflügel**. Теча био луд за кампованњем. Навукô се у Швабији на ту патњу. Повраћање природи, бистри поток, гарант домаћи комарци и таква залуђивања. Вукô ме стално са собом.

– Дакле, **wings, Flügel...**

– А на француском ти шаторско крило, Стив: **de tente**. То сам једног лета купио у кампу, од неке мале Швајцаркиње. Онако пегава, ал' имала плуча овак'а! Права млекара. Теча ти њене маторце научио таблићу. Навукли се на дуплу десетку и малу двојку. О'ладе и балонче беванде, па ударе до зоре у картање. А нас двоје, напаљотке тинејџерске, одемо, шатро, да гледамо, течно, звезде. Приведем ти је у течин шатор, заклопимо га с тим **de tente**, па муземо ли се, муземо.

– То је тенда, Пјер, то **de tente, tante** – како ли?, то није крило.

– **De tente**, Стив, **de tente**. Па нисам ти с њом стигô даље у том француском. Јер десила се и та **tante**. То ти је на француском **тетка** – **la tante**. А моја нас, какав је то само био врисак, једном затече на гомили. А теча

одма' сутра мењô камп. Боље него да нас пијани Роже, каже, ноћу све запали. Ал' зато ти знам на италијанском. Крила се кажу **le ali**.

– Зар **le ali** ? Мени то више звучи француски.

– Ма јок! Моника је била Италијанка. Сећам се. Из Падове. Звала ме да дођем. И да знате да сам 'тео. Ал' све пуче. Њена нам браћа, пар искомплексираних дилеја, стварно нам запалише шатор. Не можеш, кажу јој, *impossibile* да нам се ту вуцараш са неким *cristiano di ortodosso*. Само са *uno cattolico*. А ја дотад нисам бре, цркву ни видô. Ни неку нашу *ortodosso*, ни ону *cattolico*. Теча полудео. Од тог пожара тетка ми и дан данас носи перику. 'Тео да их побије. Псовô им матер ону усташку и жабарску. Недељу га дана зато држали у макарској бајбокани. Кажем ти, Стив, па видиш да то знам баш добро, крила су: **le ali**.

– Докле ћете више с том туристичком филологијом? Реч је била о *разлици*, сећаш ли се?, Стив, о *разлици између ума и разума!*

близини. У људима крај нас. У онима чији нас науми и чиновни дотичу. За нас они јесу **субјекти**. За њих ми јесмо **објекти**. Они који испаштају њихове намере. Трпе њихове

– Наравно Мишел. Ум или разум. То и кажем. Као шија и врат. *Wings* или *Flügel, le ali*, па и то *de tente* – зови их како год хоћеш, али крила су крила.

– Крила су крила – то каже разум, али ум тврди да крила нису крила. Нису сва иста. Зар ти је исто крило тусте кокошке и крило небеског орла. Кокошка је биће ближе свињи и пацову, а орао је најближи сунцу. Тако ни ум и разум нису једно. Људи су бића разума, а тек понеки човек је биће ума. И разум каже: трпљење је трпљење, и робовање јесте робовање. А ум каже да није небитно **шта** се трпи. И каже да није исто **чему** се робује.

– У нашем „шумском“ случају јесте. Стоје: један роб и кобајаги „слободан“ – стоје тако пред отворном печурком и трпе глад.

– Замисли да обојица јесу оковани. Ланцима су везани тако да печурку виде, али ниједан је не може дохватити.

– Тада су обојица робови. Пар гладних, окованих робова.

– Сад замисли да један од њих цима своје окове, крвави ланцима зглобове, врат жуља, дави се, не би ли се како-тако докопао отровне печурке.

– Онда, поред тога што је роб, јесте још и глупак. Или лудак.

– Могло би се рећи да му само недостаје увид. Увид у јаловост тих

покушаја. Не може дотле, до бесмислености свог чина, допрети духом. Својим оскудним – или како га је већ описао Исус Галилејац – „сиромашним духом“. А ја га зовем поробљеним. Он је по духу поробљен. Тако поробљен, не само да није свестан да му нешто јесте заувек недоследно, и да смисао слободног постојања јесте увид у такву недоследност, и спокојно трпљење исте, него није свестан ни тога да оно ка чему стреми, ка чему жуди, шта жели и чему се нада, најчешће јесте само једна нејестива печурка. Слепа глад голог му постојања усмерава га ка једрој, замамној, али смртоносној гљиви.

– А онај други роб, онај што не жуља свој врат, што мирно седи и трпи, тај ти је наводно сасвим слободан.

– Духом је слободан. Тај у себи има, и у томе је разлика између роба и слободног, има дух довољно снажан и широк да носи и подноси слободу.

– Какву слободу, кад је такође окован.

– Па рекох да слободно постојање човека отпочиње спознајом границе. Увидом у недоследно. А потом се одвија као спокојно трпљење истог. Ти окови, Стив, јесу невидљиви. Метафорични су. Сликовито речено сви су њима оковани. Непрестано. Поробљени су

одлуке. Болују њихове поступке. И такви нас **субјекти**, и њихова воља **субјективна**, и чин **субјективни**, било да поступају срачунато, дакле с предумишљајем, или нехотично, рецимо – скоро па случајно – најчешће нас у нечему

гвозденим законима физике. Поробљени нераскидивим биолошким ланцима. И социолошким, и психолошким. Сила гравитације је ту да сваког на то стално подсећа. И све друге и знане и незнане силе, разна поља и некакви таласи. Ноћу биолошки закон претвара људе у биљку. Вегетираја у сну. Алфа таласи, па бета, рем-фазе. А ујутру их буде анимални пориви и потребе. Зевају, штуцају, прде, подригују.

– И диже нам се, Мишелони. Онако ... сам од себе.

– И то, Пјерињо. Јер у зору сте мужјаци, орне мушке животиње. Па као и све животиње прво гледате шта да поједете. Чиме да се напојите ...

– Ако се при руци нађе и нека слатка женска животињица, неко женче, онда гледамо како да и оно... је л' – ...оно друго.

– И то, Пјерињо.

– Што рече мој Милорад:

„Клацкѓ – не клацкѓ ...“

– Затим на ред долазе челична правила друштва, разни задружни окови, ченгеле су то над свим ченгелама. У свако праскозорје будилник буши бубне опне.

– „... њему ти синко време све иде, па иде. „

– Аларм у зору опомиње: где то касниш, а где то не стижеш? Како-ћу, да-ли-ћу, хоћу-ли-моћи правдати се, оправдати, увући се надређеном. Да ли ћу и данас успешно управљати, јахати подређеног. Боговетни дан проводите у задружном јарму. Зебња, стрепња, стрес. А машина меље ли, меље.

– Јесте, Мишелони! Што кажу шабани: кућа-посѓ, посѓ-кућа. Ето, и ја – по црном мраку устајем, далеко ми посѓ. А по мраку се и враћам. Поједе ме бре мрак кѓ да шљакам у руднику. А 'вамо неки инжењер. 'Е, мој црни Милораде...

– То су ланци, Стив. Нераскидиви ланци људског живљења. И управо они, на безброј начина, ограничавају постојање људи. **Свест о томе** јесте слобода. Помирљиво **трпљење** неопходног – једино ме **то** ослобађа било каквог ропског цимања.

– Морам признати, Мишел, да се помало загубих у тим твојим сликама. Ко трпи, ко не трпи, ко је роб, а ко није, и зашто да није – све ми се ту замутило.

осујећују. Испрече се између нас и наше намере. Али ко је од нас пред том чињеницом тек немоћна *musca domestica*, бесловесна зунзара трајно лишена појма *провидности* и свести о *прозирности*? Иако и сами ударамо у свеже

– Просто речено, постојање увек фрустрира. Спутана физичким, биолошким и социјалним ограничењима. Слобода је способност свесног, заправо *пуносвесног*, то значи – *потпуно свесног трпљења* тих граница. Степен нечије слободе, односно, неслободе, мерим степеном његове *толеранције* на неизбежне фрустрације; *отпорношћу* коју показује пред неком од животних препрека које људима стално поставља баш ово људско постојање.

– Али историја сведочи како то баш и није тако. Да је човечанство само трпело оно што му је од природе наметнуто, зар би било икаквог колективног прогреса? Људско друштво ми не личи баш на заједницу оних који би да ћуте и покорно трпе.

– То и кажем Стив. Људи заиста јесу бића ниске толеранције.

– И не само да нисмо трпели као врста, дакле, колективно, него ни појединачно баш нисмо склони томе. Јер, зашто би ја, лично ја, толерисао неку фрустрацију? Неку ускраћеност? Зашто би и даље остајао у нечем што је по мене лоше? Крај неког или нечег по мене штетног? Зашто да тек тако подносим зло, да се везујем за сопственог злотвора? По теби, да би се ствар-

но ослободио, требало још да се и оженим оном отровном печурком.

– Стећи отпорност на нешто значи, на изврстан начин – за то се и везати. Сети се имунитета и вакцинације. Бранимо се оним што нас напада. И ниси то лоше рекао. Као да нас пуносвесни увид у неку мучку некако с њом и венчава. Наравно, венчање се збива само по спознаји, само у духу.

– Али може, Мишелони, и по матичару. Или онако, у цркви. Јер ниси нам ти то, тек тако без везе измозгџ. Знаш, Стив. То ти се бре свуда догађа. Жене трпе батине. Мужа силецију. Све док их, што би рекла моја Зага, тај злотвор у гроб црни не отера.

– Па то и кажем, Пјер. Реци, зар то трпљење, то необјашњиво трпљење, то бесмислено подношење мука, све док јој брачни зликовац не расцопи лобању каменом пепеларом, зар то треба називати слободом? А ту злосрећну, ваљда и малоумну јадницу, сматрати од нечег слободном?

– Па то сам ти ја, баш ја, Стив, још давно испричио! Сећаш се, бре? Знаш, Мишел, у бабином је комшилуку муж тако убио жену пикслом. Уби је пијан намртво. А после неки цајкан, онако, кô инспектор, ил' шта ли је?– узџ па јој у ту пикслу скупљџ мозак.

опране излоге, или о крила стаклених врата, увек нас спонтаном, ситном злурадошћу засмеје случајни снимак такве догледовштине, наравно – **туђе** догледовштине, има ли ико, а да не зна како се објекат-прозор може лако отшкринути, раскрилити, да

– То лажеш, Пјер. Не сећам се да си ми тако... – 'ма, лажеш бре!

– 'Ма јок! Па то сам видо својим очима. Био сам клинац. Добро дете. Нисам бре, Стив, ни знао шта је лагање. А баба ми рече, она ти је била жива поезија: Јадница јадна, каже, и није имала бољи но за пикшлу. Шушкала је тако у некој речи, губила зубе. Ех, старости, гадна гадуро...

– Лажеш Пјерињо, љуто баро-нишеш. То нема ни код Буњуела.

– Ма откуд, бре? Ја ти и не гледам так'е филмове. Па сети се, Мишелони, ево, реци и Стиву, зар баба није била жива легенда? Само да нам је било каквог Вук.Ст.Караџича да све то лепо утефтери.

– Јесте, беше жена онако... старовремена.

– Била би ти моја Зага данас у лектири. Можда би је, што би она рекла, и „намоловали“ на корицама читанке.

– Била је одгајана је у оном часном добу кад су људе сматрали ваљаним само ако прозборе тек по коју. И то увек доличну. Ако је могуће и мудру. Кад уши нису отицале од оволиког људског гакања и кокодакања...

– Баш то, ишпеци, шинко, па реци. Тако је то и моја Зага...

– И заиста је добро учила да поробљена несрећница јесте стра-

дала због бедастоће. Није у том мозгу било моћи која ослобађа. Да верујем у сеобу душа помислио би да је госпа-Загина, неких двадесетак живота раније, била и у телу Марка Цицерона. Он је, у свом делу ПАРАДОКСИ, писао да само паметан јесте слободан: „*Solus sapiens est liber...*“

– Јесте, јесте, баш ко Цицерон. Јер, после ти моја Зага, мој Загерон, рече ми како је тој несрећници... – ма штопут сам јадници, каже Загерон, штопут јој каза': 'ма, пуштај више, сестро слатка, тог крвника; душу ти, уби намртво. Само што ти из носа не ка'не, јадна ти мајка. А и главе ће ти дође...

– ...*et omnis stultus servus*“ – док свака будала јесте роб.

– ...а она мени: ето бије ме мало мој Малиша, ал' ме воли, таки шу ти Жаго шви мушки, бољи ми **ики** но **ники**.

– Ако је то тачно, Пјер, ако је то све баш тако било, и ако је било и оног с Мујићима – онда те је бабац љуто лагао.

– Теби се бре, Стив, данас све привиђају лажљивци ко оном дон Кихоту оне уклете ветрењаче и нека шпанска села.

– Нису уклете ветрењаче него дивови. Прво види, а друго му се чини. Тровао се „велеумни племић“ авантуристичким шундом.

се објекат-врата имају кад-тад отворити? Јер по чему би то иначе и били, и што би их онда називали другачије од зида? Трпљење је трпљење, а не слобода. И *муска доместика* је кућна мува, а човек јесте човек. И слобода – ако је има, и човек – да би га било, мора бити чин, али испољен

Мора да је твоја баба ту јадници, као и тебе, трвала својом трпен-спасен педагогијом. Трпи само, сестро слатка, трпи, шта ћеш. Па се после бакица само вадила пред тобом, Пјер, или пред собом. Ето ти, Мишел, те твоје слободе на делу: трпети значи имати мозак за пепељару.

– Трпљење постоји. То знамо. Безбројне жене трпе насиље мушкараца у које се некад залубише. Оних које су назвале својим. Мој човек, тако су мислиле. Надале се. Деца трпе насиље родитеља. Старце шикамирају потомци. И њихови исушени, испушени мозгови знају завршити у пиксли. И читаве заједнице трпе злостављање. Некад од освајачке, колонијалне, окупаторске, а данас више од такозване сопствене власти. Трпе крваву тиранију појединца, или какве диктаторске клике која државу претвара у средство тоталног терора над народом којег залуђују, плаше и пљачкају, а поред тога још га називају и „својим“.

– А по теби, сви би они одреда, сви ти малтретирани, требало

би да јесу слободни. Фиксирали се у својој фрустрацији, заледели се у свом трпљењу...

– Али није ствар у томе **шта** се управо трпи у неком **сад** где се над главом смртоносно подиже пиксла, где нам врата на кући разваљује чизма режимског чувара, него у оном **што** се **није** хтело или се **не** жели трпети. О томе је реч. Није се хтело трпети девовање, сад се не жели трпети самоћа. Боље ми је, сестро слатка, и мој Ики него Ники. Није се хтело отрпети неко социјално стање, економско, политичко, национално. Хајде мало да преврћете, да рушите. Да спалите стару, па израшће вама нова новцата кућа. Лепо каже вођа. Паметни ваш дуче. Дивни вам фирер. Тај зна знање, Хајде, каже, народе мој, да мало варамо ову историју. Да уђемо преко реда у неки одељак људске повести. Около кере, роде, па на мала врата. Зар смо ми, каже, будале, па кô неки тамо да трпимо, да се патимо у том реду, видите колики је, отегао се од века до столећа кô гладна година. Али не може се преварити историја.

чин, спољашња акција. Зашто би нас спознаја граница осудила (поготово што нам је већина њих одређена и наметнута субјективно, од стране других људи) да постанемо и заувек останемо печурке. Свест о граници може бити и позив да се она освоји, да се пређе. Јер по чему би се онда

Не може се прескочити степен развоја. Обманути поредак постојања. Не толи глад своју отровном печурком. Стрпи се. Душу ћеш на нос избљувати. Кад се први пут дигла рука, тешка реч, гнусни чин, кад је први пут Ики посегнуо да из тебе ишчупа жену, сушто твоје, потребу да будеш пажена и мажена, кад се намерио да ти одузме право на нежност, врховно твоје право, јер нежност је жени оно што је дисању ваздух, већ тад се требало ослобађати. Заувек лишити заблуде. Јер не прави се та пита, сестро слатка, од те говњиве грађе. Не привијај више на живу, на отворену рану душе, те попустљиве мелеме од *извини-мила-ал'-и-ти-си-крива*, већ опет трпи девовање. Опет. Одолевај новој самоћи. Стрпљиво подноси као утвару одсутног Никија, и чекај. Чекај! Јер не постоји само силеџија Ики или фантом Ники. Чека те негде, то мора, јер што би уопште и била жена? и зашто би сви били само ове половине? Зато те чека негде и један Неки. Један једини. И твој. Твој **ТВОЈ**. (Овде се Скерл сети, али

одмах одлучи то њима и прећутати...) А овај гад што би из тебе да ишчупа жену, њему и не треба жена. (...не каза им да му памћењем севну Аристофанова беседа са гласовите Платонове гозбе: Уплашивши се њихове силне снаге...) Изопачени ум таквог гада тражи себи роба, поробљено људско биће с вагином као детаљем. (...и још више страхујући од њихових крупних мисли, и на само би Небо, помислише богови, и на нас би могли ударити – и зато поделише првобитне људе на две половине.) Чујеш ли, народе? (Авај, отад се сви рађамо тек као половина бившег целог.) Чујеш ли? Не чујеш! (И сви чезнемо за оном половином од које нас одвоји голи, себични страх богова. Жудимо опет бити једно.) Јер уши су вам сад исекли... (Тој жудњи за целином, и успламтелој потрази за њом – име јесте љубав.) ... да вам крпе дупе. А вођи понудисте и своје душе и дух сиромашни као чинијицу слатког, као чашу свеже воде. Све је позобао, посркао, поробио вам мисли, спутао осећања, ево сте лутке глуве, бездушне, једноумне, малоумне. (Мало касније, кад ућути, слушајући шум, којим мехурићи соде, вино у Петровој чаши претварају у шприцер, и опет мислећи о Аристофановој слици

разликовало оно Аристотелово „оруђе које говори“ од Скерловог „човека“, од гордог „Човека“? И шта ће том „Човеку“ порив ка слободи, оно што му Михајло Скерл

љубави, ...) Нисте више хтели трпети дроњав тур. (... на папирној салвети приложеној уз малу порцију пресољених, препржених кромпирића, Михајло ће написати:

~~ДВОЈЕ СУ ДРУШТВО, А ТРОЈЕ...~~

А и што би? Што? Кад се поцепало! Додуше, једва, тек мало се тур распарао. Али вођа ће вам лако-олако већ нов новцат добавити, набавити, [♯]лала-лала, *ти народна надо*, [♯]тебе воли и старо и младо[♯]! И биће, замислите, радијо-апарат у свакој кући од чисте чоколадне чоколаде. (А испод тог наслова, јер то беше наслов, сложиће један хаику:

Бити кључ тој-брави

И бити брава том кључу

Закључати себе) **Уши?** Тражи вам сад и уши? Ма узимај, реците, шта ће нам уши, ми Те све слушамо и без њих, а тур се може, ето, ако се мора, и незакрпљен светом носити. **Душа?** Ето, кажите, нек нам иде и та душа, шта ће нам, важније је народу дупе, најважније, јер види-види колика сад испаде ова разголићена задњица. **Дух?** – А зар смо то имали? Не сећамо се. Не сећате се – јер сад покорни, ућуткани стравом, трпите раздеротину од увете до увета, од мисли до мисли, док шаљете пакете ближ-

њима по гулагерима и концлагерима, ARBEIT MACHT FREIHEIT. Није се хтело отрпети неко дроњаво стање, сад се не сме трпети неизвесност побуне. Зазире се од несагледивости устанка. Поробљен сам јер не удем, не смем трпети ризике бунта, и могућност да останем без звања, угледа, покретне ми и непокретне имовине.

– Гле, сад кажеш **гулаг**, а прескачеш ломачу и инквизиторе. Чудо једно, Мишел, јер ако се језиком не очешеш о хришћанство – дан ти начисто пропадне.

– Прескочио сам и крсташке ратове, и људождерне астечке храмове. И крвљу натопљен песак римских арена. И библијске погроме грађана Аја, или града Гаја, или народа Јерихона и...

...и побише оштријем мачем све што бјеше у граду, и жене и људе, и дјецу и старце, и волове и овце и магарце. Шеста је глава, и шеста је библијска књига, Књига Исуса Навина, а број стиха је... – ето... не сећам се.

– Па нек' ти и он буде **шести**, па да испадне сатанско 666. Ђавољи број. Наш Мишелони ко да пише причу за хорор-филм.

– Историја је то написала, Пјерињо, историја.

одређује као „најбитније“, као „превасходно“, ако тај „Човек“, тако пасивно трпећи, живи у неслободи исто као и сваки роб? Живи поробљен, лебдећи у корпи балона по

– Кад се тако казује, Мишел, читава људска историја личи само на неки бескрајни логор препун бегунаца од сопствене слободе.

– „Бекство од слободе“ – делује као наум, као нешто планирано, свесно. Боље је рећи *лутање*, Стив. Несвесно људско лутање за слободом.

– Али резултат је исти. Да ли то не желе, или не умеју – њима је свеједно. Твоји људи никако не могу бити слободни.

– Ту је у питању мозак, Стив. Не онај који може да заврши у пепелари или тегли. Не мозак-орган, већ мозак-метафора, заправо, метонимијска ознака за памет, моћ ума. По духовној моћи, односно немоћи, сви људи јесу робови, а само човек може бити слободан.

– Зар Цицерон није рекао „будале“? Рекао је „*omnis stultus*“, што значи *будале*, *све будале*, а ти сад кажеш *људи*. 'Е, баш сам чекао, Мишел, када ћеш већ једном, и данас увредити цео људски род. Оно твоје славно **или-или** сечиво. Скалпел твог језика. Па кад манеш и заманеш ти располутиш цео свет. С једне стране остане све тупав до тупавог, што ти кажеш – људи, а са друге, зна се, само ти – Мишел Човек. Горди екстра Чова.

– Моје речи звуче увредљиво, а људе заправо вређа Марко Тулије, а не ја. Ето, поробљени су за мене

људи, а за њега су *будале*. А његовог *паметног*, оног слободног – ја унапређујем у *човека*. Историја је препуна људи, тих поробљених Цицеронових тупана, а тек ту и тамо искрсне понеки човек. А људи само зунзарају у вечитој историјској неслободи. Бесомучно ударају у границу, у препреку. Споља се тако крећу, а заправо су изнутра залешени у тим околностима. Фиксирају се у фрустрацији безумним ропским поступцима које ће наставити да залудно понављају све док им лобања сасвим не прсне.

– Бре Мишелони, има ли игде каквог спаса у том твојем хорору? Много ти брате, црна прича.

– За људе нема, Пјер. Никад га и неће бити. Само за човека.

– На овом свету свакако не. На овом свету, веруј Пјер, ником нема спаса. Ником. Овај свет и није прављен да би нас на њему спашавали, него да би нас све искушавали.

– Ето, Мишелони, и Стив се у нечем сложио с тобом – око једног од два света. То ти дође педес' посто. И није лоше. Испаде кôкомпромис.

– Само што нам се те спасоносне половине налазе на различитим странама постојања. То ти је заправо пола од пола. Фртаљ – компромис. Дакле, фаличан.

– А ја само слушам какав си ти, Мишелони, лајавац над лајавцима. Зубе тупиш ли бре, тупиш, и знам

којем је Скерл (лишавајући се саосећања спрема свега људског, [какве ли му онда емоције уопште и остадоше? {да ли само курјачке?}] исписао је, баш онако како и сам каже, „намоловџу шупљу реч“: СЛОБОДА. А све то ваљда само да би имао неку лажну утеху, да би робовао са пуном свешћу о томе да је роб. Да ли и зато да би, попут оног књишког „сумњивог лица“, и неки стварни Алкибијад Бранислав Нуша могао корачати уздигнутог чела на погубљење? Иде богу-на-истину, а све се дичи безначајном повластицом коју стече признањем у судници: „Ето, стрељају ме, ето, умирем невин, али поносно, брајко мој, уз једну *олакшавајућу*, прописно унету у записник, брајко мој – *околност*“. Тачно је да се до слободе не стиже „моловањем шупљих речи“, али исто тако ни Скерловим безосећајним цепелином. Уосталом знано је како су те летеће справе неславно окончале своја стремљења ка висинама. За слободу је потребно, носећи у себи нашу урођену моћ преиначења себе и света, ослањајући се на оно, од сваког људског писаног и неписаног закона старије право (*jus naturale*), по којем све рођено тежи да живи, а то значи да се **креће** и да се **развија**,

да тупиш, и баш ми дође да се не слажем с тобом, ал' да ме убијеш не знам у чему ли то?

– То ти је Пјерињо, фаза у одрастању. Сад си у добу кад се не слажеш ни са чим. А после следи оно у којем ћеш се слагати са свачим. Самом себи ћеш се смучити, па се ипак имаш и са тим сложити, и на то ћеш пристати.

– Значи Мишелони, сад сам на мосту, а после ћу бити на ћуприји. Па ако не платим на мосту...

– Сад си на коњу, али пашћеш. Па ћеш узјачати магарца.

– А ја кажем, Пјер, ко не плати на овом, платиће на оном свету.

– Можда, Стив. Можно од могућног, фрталъ-могућног. Ал' пустимо то. Сад сам овде, па још на коњу. Јашем. **Riders!** Ај' да узмемо још кило белог. 'Де је онај покојни келнер? **Ало!** Мистер мртвак! **Ало, глуви!**

– Наручи, Пјер, и нови сифон.

– **Рако!** Дај нам овде још по кило! Кило&кило! Чујеш ли, бре! Ризлинг и соду! Јес'! **Ал' 'ладно!** За нас бре, Ракац, за **јачаче** бре! **Riders, бре, riders on the storm!**

потребно је преобразити себе из објекта који трпи у субјект који чини, у оног који делује, који одважно лупа у замандаљене, у закантачене двери:

'О Сезаме, отвори се Сезаме!

Отвори **ми** се Сезаме.

И раније или касније има бити, има се збити... – *јер сваки*, тачно то каже Назарећанин, *који иште прима, и који тражи налази, и који куца отвара му се:*

кврЦ!-клиК!-шкриииииИП...

– изволите ући, изволите, само изволите, молим. Хвала, хвала, баш је овде пространо, баш је, хвала лепо, удобно, баш је баш..., само ваљало би, сине Аладине, Алаха ти, ову браву мало подмазати, проби нам, брате, мили сине – уши.

